

2026

Knihovna v muzeu a v galerii

Příručka pro pracovníky knihoven muzeí a galerií

Knihovna v muzeu a v galerii

Příručka pro pracovníky knihoven muzeí a galerií

Štěpánka Běhalová, Alena Petruželková, Marie Šedá

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Běhalová, Štěpánka, 1969-

Knihovna v muzeu a v galerii : příručka pro pracovníky knihoven muzeí a galerií / Štěpánka Běhalová, Alena Petruželková, Marie Šedá. -- 1. vydání.

-- Praha : Národní knihovna České republiky, 2026. -- 1 online zdroj

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7050-838-1 (online ; pdf)

* 026.07:069 * 027.2 * 021 * 025 * 02 * (035)

– muzejní knihovny

– knihovny galerií

– činnost knihoven

– knihovní procesy

– knihovnictví

– příručky

02 – Knihovnictví. Informatika [12]

Publikace byla zpracována a vydána

s podporou Ministerstva kultury.

© Národní knihovna České republiky, 2026

ISBN 978-80-7050-838-1 (online; pdf)

Obsah

Úvodní slovo	7
Historie knihoven muzeí a galerií v ČR	8
Význam knihoven.....	9
Zřizovací listina a ukotvení knihovny	9
Evidence knihoven.....	10
Legislativa	11
Knihovní zákon.....	11
Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy.....	12
Centrální evidence sbírek.....	12
Další právní předpisy	12
Vydavatelská činnost muzeí/galerií	13
Knihovník v KMAG	15
Kompetence knihovníka	15
Katalog prací a zařazení knihovníka.....	15
Vzdělávání knihovníků.....	16
Mediální a informační gramotnost.....	17
Profesní etika.....	18
Správa knihovního fondu/knižní sbírky	19
Akvizice	19
Evidence	19
Revize a inventarizace	20
Uložení a ochrana.....	21
Služby, práce s veřejností, odborná činnost.....	22
Statistika knihovny.....	23
Marketing KMAG	24
Roční plán propagace KMAG.....	25
Advokacie KMAG	26
Nástroje a formy	26
Spolupráce mezi knihovnami	27
Metodická pomoc	28
Celostátní adresáře.....	28
Specializovaná metodická pracoviště.....	28
Granty a dotace	30
Profesní organizace a poradní orgány	31
Asociace muzeí a galerií České republiky	31
Ústřední knihovnická rada ČR.....	33
Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky.....	33
Sdružení knihoven ČR.....	34
Asociace knihoven vysokých škol České republiky.....	34
Portály, databáze, konsorcia a digitální knihovny	35
Mezinárodní databáze a portály.....	35
Multioborové plnotextové a bibliografické databáze.....	35
Oborové portály a databáze	35
Digitální knihovny	36
Bibliografické a citační databáze.....	37
Jak se neztratit	38
Přílohy	39
Seznam zkratk	40
Literatura	41
Koncepce a metodiky.....	43

ÚVODNÍ SLOVO

„Muzeum je stálá nezisková instituce ve službách společnosti, která odborně zpracovává, sbírá, konzervuje, interpretuje a vystavuje hmotné i nehmotné dědictví.

Muzea jsou otevřená veřejnosti, přístupná a inkluzivní. Podporují a rozvíjejí rozmanitost a udržitelnost, fungují a komunikují eticky, profesionálně a za účasti různých komunit. Nabízejí rozličné podněty pro vzdělávání, potěšení, reflexi a sdílení vědomostí.“

(Mezinárodní rada muzeí ICOM, 2022)

Tato příručka je průvodcem pro všechny pracovníky knihoven muzeí a galerií, ale též pro vedení těchto institucí a jejich zřizovatele. Nabízí praktické nástroje pro jejich práci – od definování pozice knihovny, správy fondů a služeb pro veřejnost, přes vzdělávací aktivity, až po budování partnerství na všech úrovních a účinnou advokacii. Jejím cílem je podpořit knihovníky v jejich každodenní činnosti a inspirovat je k novým krokům, aby knihovna v muzeu/galerii byla pilířem odborné činnosti muzea/galerie, viditelným a živým strážcem kulturního dědictví v oblasti knižní kultury a specializovaným badatelským i komunitním centrem, které obohacuje společnost a utváří její kulturní identitu.

Schopnost ukázat, že knihovny muzeí a galerií nejsou jen „skladištěm starých knih“, ale aktivními ochránci a centry kulturního dědictví v oblasti vědy, vzdělávání i komunitního života, je dnes důležitější než kdy dříve. Získat podporu odborníků, veřejnosti, partnerů i vedení a neztratit se z veřejného prostoru je stále aktuálnější.

Kulturní dědictví je našim společným pokladem a knihovny muzeí a galerií nejen uchovávají minulost, ale také ji zpřístupňují, interpretují a propojují s přítomností. Každý pracovník takové knihovny má možnost ovlivnit, jak lidé vnímají historii, umění a vědu, a pomáhat budovat hodnoty, které přetrvávají generace.

HISTORIE KNIHOVEN MUZEÍ A GALERIÍ V ČR

Muzea a galerie v České republice tvoří základní infrastrukturu pro ochranu kulturního dědictví, vzdělávání veřejnosti a podporu vědeckého bádání. Nezastupitelnou roli v jejich činnosti mají jejich knihovny, které jsou jedním z odborných pracovišť instituce. Knihovny muzeí a galerií (dále jen KMAG) budují a spravují odborné (studijní) fondy, poskytují odborné zázemí pracovníkům muzeí a galerií a badatelům v profilových oborech instituce. Pečují o sbírkové fondy, které jsou součástí kulturního dědictví v oblasti knižní kultury.

KMAG jsou budovány od vzniku svých mateřských institucí, některé z nich tak existují více než 200 let.¹ Jejich dějiny mají své počátky v druhém desetiletí 19. století, kdy byla založena tři velká muzea a kontinuálně s nimi též jejich knihovny. Nejstarší knihovna je budována od vzniku Slezského zemského muzea v Opavě v roce 1814, od roku 1817 vznikala knihovna v Moravském zemském muzeu v Brně a od roku 1818 je vytvářena dnes nejvýznamnější a největší Knihovna Národního muzea. V druhé polovině 19. století byla postupně zakládána regionální a specializovaná muzea a jejich knihovny. V souladu s cílem muzeí sbírat a uchovávat památky určitého územního celku nebo konkrétní tematiky se utvářely také sbírkové fondy knih, které jsou obvykle zapsány jako součást sbírky instituce v Centrální evidenci sbírek (CES) Ministerstva kultury. Jednalo se o rukopisy, prvotisky, staré tisky, významné celky původních církevních knihoven, pozůstatostní knihovny osobností, šlechtických i měšťanských rodů nebo zaniklých korporací. V KMAG jsou budovány též speciální fondy – kramářské tisky, svaté obrázky, kalendáře, gymnazijní ročenky, knižní vazby, bibliofilie, výstavní katalogy, vzorníky apod. Neopomenutelné jsou regionální fondy, které uchovávají odbornou literaturu i beletrii se vztahem k územnímu celku a vynikají vysokým podílem unikátních tisků a periodik.

Celkem je v KMAG uloženo více než 8,5 milionu knihovních jednotek. O tyto fondy pečuje přes 200 KMAG, v nichž je zaměstnáno 315 pracovníků, z toho více než dvě třetiny převážně vysokoškolsky kvalifikovaných knihovníků.²

Objemem fondů vyniká Knihovna Národního muzea, která se dnes řadí na druhé místo po Národní knihovně ČR. Hodnotné a rozsáhlé knihovní fondy se nacházejí také v dalších institucích zřízených MK ČR – v Moravském zemském muzeu, v Národním technickém muzeu, ve Slezském zemském muzeu, v Uměleckoprůmyslovém

muzeu v Praze, v Národní galerii v Praze, v Moravské galerii v Brně nebo v Památníku národního písemnictví. Významné fondy jsou uloženy též v muzeích a galeriích, jež jsou zřizované kraji. Patří k nim například knihovna Západočeského muzea v Plzni, Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Severočeského muzea v Liberci nebo Muzea východních Čech v Hradci Králové. Menší skupinu tvoří KMAG zřizované městy, obcemi nebo jinými subjekty. Patří k nim např. knihovna Muzea hlavního města Prahy, Muzea města Brna, Oblastního muzea v Ústí nad Labem nebo Ostravského muzea. Mimořádně významnou a rozsáhlou knihovnu má Židovské muzeum v Praze.³

Rukopisný latinský graduál (Muzeum Jindřichohradecka)

Knihovna v muzeu/galerii

Knihovna v muzeu či galerii je jedním z odborných pracovišť instituce a plní funkci specializovaného informačního centra. Systematicky shromažďuje, zpracovává, uchovává a zpřístupňuje odbornou literaturu a informace. Poskytuje také knihovnické a informační služby. Uchovává rovněž knihy a další předměty kulturního dědictví, které jsou součástí sbírky muzea/galerie. Knihovna provozuje též studovnu s badatelnou nejčastěji s prezenčním výpůjčním režimem, kde mohou být veřejnosti předkládány i další sbírkové předměty instituce. Vyvíjí také vlastní vědecko-výzkumnou činnost, ukládá a prezentuje výsledky těchto výstupů. Aktivně se tak zapojuje do odborných činností muzea. Nezastupitelná je zprostředkující role knihovny především v poskytování informací z činnosti odborných oddělení muzea/galerie veřejnosti. Na rozdíl od veřejných knihoven se KMAG zaměřují na specifické oblasti vědění a uchování kulturního dědictví, které nejsou v dalších veřejných knihovnách akcentovány.

1 Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/200-let-muzei-v-cechach-na-morave-200-let-existence-muzejnich-knihoven>; <https://duha.mzk.cz/clanky/knihovny-muzei-galerii>

2 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/2019/Vestnik/2_19_web.pdf

3 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/Pruvodce_knihovnam_i_muzei_galerii_CR_final.pdf

Význam KMAG pro muzeum/galerii

- **Podpora výzkumu a odborné činnosti**
 - poskytování odborné literatury pro kurátory, archeology, etnografy, historiky, historiky umění, přírodovědce, restaurátory a další odborníky
 - přístup k historickým dokumentům, archiváliím a digitalizovaným materiálům
 - studium originálních rukopisů, katalogů a dokumentace k muzejním sbírkám
- **Archivace a ochrana**
 - uchovávání vzácných tisků, rukopisů a dalších materiálů
 - digitalizace dokumentů pro zajištění dlouhodobé ochrany a širší dostupnosti
 - evidence, katalogizace a uložení
- **Podpora edukační a výstavní činnosti**
 - poskytování materiálů pro přípravu výstav a expozic
 - spolupráce na tvorbě edukačních programů pro školy a veřejnost
 - organizace tematických seminářů a workshopů
- **Vlastní odborná vědecko-výzkumná činnost**
 - příprava výstav a expozic z oblasti knižní kultury
 - odborná publikační činnost

Význam KMAG pro veřejnost

- **Přístup k odborným informacím**
 - možnost studia specializované literatury, kterou veřejné obecní knihovny nenabízejí
 - rešeršní služby pro badatele, studenty a odbornou i laickou veřejnost
 - možnost využití digitálních archivů, externích digitálních knihoven a online katalogů

Knihovna Uměleckoprůmyslového musea v Praze

- **Podpora vzdělávání a rozvoje zájmu o umění, historii a přírodu**
 - organizace výstav, přednášek, besed a exkurzí
 - spolupráce se školami a univerzitami na výzkumných projektech
 - workshopy a tematické aktivity pro děti i dospělé
- **Kulturní a komunitní funkce**
 - prostor pro studium a setkávání odborníků i laické veřejnosti
 - možnost zapojení do občanských iniciativ zaměřených na ochranu kulturního dědictví
 - popularizace umění a historie prostřednictvím výstav a doprovodných akcí

Význam knihoven

Knihovny jsou veřejné, demokratické instituce, které shromažďují, uchovávají a poskytují informace všem členům společnosti. Zajišťováním a zpřístupňováním dokumentů a informací ve prospěch vzdělávání, výzkumu a kulturní úrovně obyvatel podporují ekonomický a sociální rozvoj společnosti, jsou službou pro místní komunity i důležitým kulturním a vzdělávacím centrem města, obce či regionu, kde působí. Pomáhají rozvíjet a obohacovat život jedince i celé společnosti.

Zřizovací listina a ukotvení knihovny

Muzea/galerie jako správci kulturního i znalostního bohatství, vzdělávací a vzdělanost podporující instituce v občanské společnosti plní povinnosti dle základního předmětu své činnosti. Ta vychází ze svého tradičního vymezení, ale její úspěšnost souvisí též s adekvátním využíváním trendů a sledováním aktuálních společenských potřeb a možností, za akceptace rovného přístupu a demokratických principů.

2. Výjimky při revizi knihovních fondů

Evidované knihovny mohou využít výjimky ze zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (§ 16 knihovního zákona).

3. Autorská práva

Za evidované knihovny sjednává Národní knihovna ČR (dále NK ČR) smlouvy s ochrannými autorskými organizacemi, zastupuje knihovny v systému knihoven při jednání s kolektivními správci autorských práv ve věci úhrady odměn za užití autorských děl dle zákona č. 121/2000 Sb. (§ 9 knihovního zákona).

Knihovna Severočeského muzea v Liberci

Jak se zapsat do evidence knihoven a hlásit změny

- Evidenci knihoven provádí MK ČR, které je též správcem adresáře evidovaných knihoven.⁸
- NK ČR poskytuje **vzor zřizovací listiny** a **vzorový knihovní řád** pro menší knihovny (bez právní subjektivity). Tyto dokumenty jsou dostupné v online příručce *Jak řídit knihovnu* (2022).⁹
- K podání žádosti je nutné uvést všechny údaje dle § 5 odst. 3 knihovního zákona a přiložit knihovní řád, zřizovací listinu nebo statut, prohlášení provozovatele.
- Pokud jeden provozovatel zřizuje více knihoven, každá z nich podává samostatnou **žádost**.
- Knihovna je povinna nahlásit **do 30 dnů** každou změnu údajů uvedených v evidenci (§ 7 odst. 1).

LEGISLATIVA

Činnost K MAG řídí dva základní právní předpisy:

- Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, v platném znění (dále jen knihovní zákon)
- Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

Knihovní zákon

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)¹⁰, definuje systém knihoven a veřejné knihovnické a informační služby, které jsou provozovatelé knihoven povinni poskytovat (podrobněji viz kapitola Služby). Zásadou zákona je princip rovného přístupu ke službám všem bez rozdílu. Zákonem byl založen **veřejně přístupný rejstřík**, tzv. evidence knihoven, v níž jsou knihovny zapsány na principu dobrovolnosti. Další ustanovení knihovního zákona se týkají evidence a revize knihovního fondu, vyřazování knihovních dokumentů a povinností v oblasti ochrany knihovního fondu a meziknihovních služeb.

Prováděcí vyhláška č. 88/2002 Sb.¹¹ stanoví podrobnosti o vedení evidence knihovního fondu a náležitosti zápisu o výsledku revize knihovního fondu, náležitosti žádosti o zprostředkování knihovního dokumentu a určuje, kteří provozovatelé knihoven jsou povinni předávat žádosti o zprostředkování knihovního dokumentu v rámci meziknihovní služby zahraničním knihovnám, popřípadě poskytnout provozovateli knihovny účastníci se mezinárodní meziknihovní služby metodickou pomoc.

8 Dostupné z:

<https://mk.gov.cz/evidence-knihoven-adresar-knihoven-evidovanych-ministerstvem-kultury-a-souvisejici-informace-cs-341>.

9 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/start>

10 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257>

11 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů,¹² stanoví podmínky ochrany sbírek uchovávaných v muzeích/galeriích, vedení evidence sbírek muzejní povahy a práva a povinnosti vlastníků sbírek při jejich správě a ochraně. Dále upravuje standardizované veřejné služby poskytované muzei/galeriemi a stanoví podmínky jejich poskytování.

Vyhláška Ministerstva kultury č. 275/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., stanoví opatření zajišťující ochranu a trvalé uchování sbírek muzejní povahy,¹³ režim zacházení se sbírkou, vedení sbírkové evidence, inventarizaci, vyřazování sbírkových předmětů z evidence a vývoz sbírek do zahraničí. V návaznosti na zákon č. 122/2000 Sb. a vyhlášku č. 275/2000 Sb. stanoví vlastník sbírky konkrétní režim zacházení se sbírkou, který obsahuje odborné postupy a organizační pokyny.

Centrální evidence sbírek

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, zavádí centrální evidenci sbírek (dále jen CES) vedenou Ministerstvem kultury.¹⁴ Do CES ministerstvo zapsalo všechny sbírky ve vlastnictví státu, krajů a obcí, jejichž správci – muzea/galerie – měli ze zákona povinnost o zápis sbírek požádat. Do CES lze zapsat i sbírky jiných právnických a fyzických osob, pokud se jejich vlastníci rozhodnou o zápis požádat.¹⁵

Záznamy charakteristik sbírek jsou průběžně ve spolupráci se správci sbírek aktualizovány a doplňovány o písemné a obrazové informace. Při výběru materiálu určeného k doplnění CES zodpovídají tito správci za to, že zveřejněné informace nejsou v rozporu s právem autorským či se zákonem na ochranu osobních údajů.

Ministerstvo kultury provozuje CES jako veřejnosti přístupný informační systém s dálkovým přístupem. Jedná se o seznam sbírek, které jsou uchovávány, doplňovány, spravovány a využívány ve veřejném zájmu.

Elektronická podoba CES přináší v textech a fotografiích základní seznámení se specifickým kulturním bohatstvím, které je prezentováno prostřednictvím stovek expozic a výstav v muzeích/galeriích, případně sbírkách soukromých nebo právnických osob v České republice.¹⁶

Další právní předpisy

- Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích¹⁷
- Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)¹⁸
- Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty¹⁹
- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)²⁰
- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím²¹
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů²²

Podrobné a přehledné informace a odkazy na legislativu, koncepcí, strategie, standardy i mezinárodní doporučení jsou zveřejněny na portále NK ČR v sekci Informace pro knihovny²³ a na webu Asociace muzeí a galerií České republiky.²⁴ Dílčí aspekty činnosti KMAG dále rozpracovávají metodické dokumenty zveřejněné na webových stránkách Ministerstva kultury. Jsou určeny jak knihovnám (oddělení literatury a knihoven), tak muzeím (odbor muzeí a galerií).

12 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122>

13 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-275>

14 Dostupné z: <https://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/ces-uvod/>

15 Dostupné z: <https://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/ces-formulare/>

16 Dostupné z: <https://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/rozsirene-vyhledavani/>

17 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-37>

18 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-46>

19 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-71>

20 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>

21 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106>

22 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

23 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

24 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/deni_v_oboru/muzejni-legislativa

VYDAVATELSKÁ ČINNOST MUZEÍ/GALERIÍ

Vydavatelská činnost²⁵ je nedílnou součástí odborné, výzkumné a prezentační role muzeí/galerií. Prostřednictvím monografií, katalogů výstav, sborníků, odborných časopisů či digitálních publikací instituce dlouhodobě dokumentují výsledky své činnosti, vstupují do odborného diskurzu a zpřístupňují kulturní a vědecké dědictví odborné i širší veřejnosti.

KMAG plní ve vydavatelské činnosti nezastupitelnou roli – nejen jako místo uchování publikačních výstupů, ale také jako odborný partner v celém publikačním procesu.

Role knihovny a knihovníka ve vydavatelské činnosti

Knihovníci KMAG se na vydavatelské činnosti instituce podílejí zejména:

- poskytováním odborného informačního zázemí autorům (rešerše, bibliografická kontrola)
- spoluúčastí na redakční a ediční přípravě publikací
- zajištěním evidence, uložením a zpřístupněním vydaných titulů
- správou publikačních výstupů v katalozích, repozitářích a digitálních knihovnách
- podporou otevřeného přístupu a dlouhodobé ochrany digitálních dokumentů

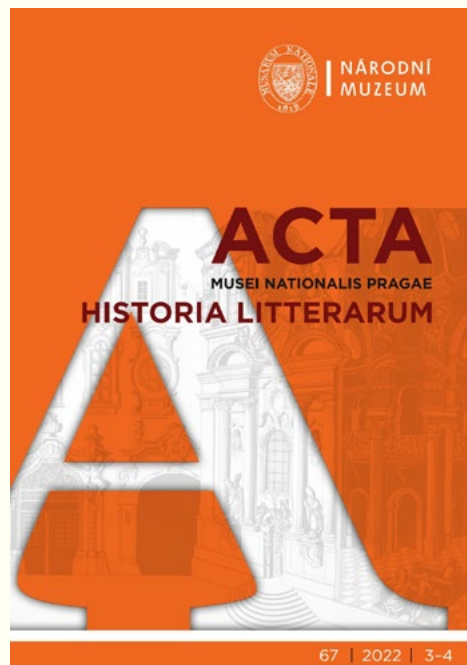
Vydavatelská činnost je zároveň součástí akviziční strategie KMAG – vlastní publikace i výměna publikačních výstupů s jinými institucemi významně rozšiřují odborné fondy.

V současné době sílí význam otevřeného přístupu, který umožňuje neomezeně šířit kulturní a vědecké dědictví, naplňovat společenskou roli uchovatelů a zprostředkovatelů poznání, zapojovat širší veřejnost a podporovat demokratizaci vědění (*Budapest Open Access Initiative, 2002*).²⁶

Základní identifikátory

ISBN/ISMN

ISBN (International Standard Book Number = mezinárodní standardní číslo knihy) je číselný kód určený pro jednoznačnou identifikaci knižních vydání.

Z ediční činnosti muzeí/galerií

ISMN (International Standard Music Number = mezinárodní standardní číslo hudebniny) je číselný kód sloužící v prostředí knižního trhu, knihoven i v celosvětové vědecké komunitě k jednoznačné identifikaci konkrétního vydání hudebniny.

Výhradním distributorem ISBN a ISMN je NK ČR – **Česká národní agentura ISBN a ISMN**.²⁷ Agentura vytváří a spravuje Adresář nakladatelů v ČR (NAK).²⁸

Knize či hudebnině vydávané subjektem se sídlem v České republice přidělí ISBN či ISMN Česká národní agentura ISBN a ISMN, není-li vydavatel registrován v systému. Registrované subjekty číslovají své knihy nebo hudebniny samy z přidělené sady standardních čísel.

Účast vydavatelů v systému ISBN je v České republice dobrovolná a je zdarma. Ke vstupu do systému je nutná kopie výpisu z živnostenského rejstříku vydaného na vydavatelské činnosti (u organizací kopie statutu, z něhož je patrné, že organizace provádí též publikační činnost), evidenční list (který vydavatel poskytně Česká národní agentura ISBN a ISMN) a osobní návštěva agentury nebo online vstup. Po registraci dostane vydavatel zdarma blok čísel ISBN. Od vstupu do systému ISBN jsou vydavatelé povinni uvádět čísla ISBN ve všech svých publikacích. Jestliže nakladatel přidělenou sadu standardních čísel vyčerpá a v nakladatelské činnosti pokračuje, požádá agenturu o přidělení nové sady.

25 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/2025/Vestnik/5_2025_komplet_mensi.pdf

26 Dostupné z: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/>

27 Dostupné z: <https://www.nkp.cz/sluzby/pridelovani-a-sprava-isbn-ismn-pro-nakladatele>

28 Dostupné z: <https://www.nkp.cz/katalogy-database-digitalni-knihovny/adresar-nakladatelu-v-cr-nak>

ISSN

Národní centrum ISSN (NC ISSN)²⁹ provozované Národní technickou knihovnou přiděluje na žádost vydavatele nebo knihovny ISSN tištěným i online pokračujícím zdrojům – novinám, magazínům, vědeckým časopisům, sborníkům z konferencí, edičním řadám a dalším tzv. pokračujícím zdrojům vydávaným na území České republiky. Zpracovává o nich záznamy do národní databáze ISSN a do mezinárodního registru – ISSN Portal. ISSN slouží k jednoznačné identifikaci periodika, je vyžadováno distributory, databázemi a systémem povinného výtisku. Je standardem, který se očekává u každého pokračujícího zdroje, který je veřejně dostupný.

Národní databáze ISSN obsahuje záznamy o pokračujících zdrojích vycházejících na území České republiky a evidovaných NC ISSN. Tvoří ji téměř 18 000 záznamů a je volně přístupná pro širokou veřejnost.³⁰

Evidence periodického tisku

Vydávání periodického tisku v České republice reguluje tiskový zákon č. 46/2000 Sb.,³¹ o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. Vztahuje se na periodický tisk vydávaný nebo šířený na území České republiky a upravuje některá práva a povinnosti vydavatelů a dalších fyzických a právnických osob v souvislosti s vydáváním periodického tisku.

V ustanovení § 7 stanoví tiskový zákon, že evidenci periodického tisku vede Ministerstvo kultury.³² Podle stejného ustanovení je právnická nebo fyzická osoba, která hodlá vydávat periodický tisk, povinna doručit ministerstvu nejpozději 30 dnů před zahájením vydávání periodického tisku písemné oznámení. Na jeho základě zapíše ministerstvo periodický tisk do evidence periodického tisku³³ a sdělí přidělené evidenční číslo periodického tisku. Tiskový zákon upravuje též tzv. povinné údaje, které musejí být uvedeny na každém vydání periodického tisku. Neobsahuje-li periodický tisk tyto údaje, nesmí být veřejně šířen.

Povinné výtisky a nabídková povinnost

České zákony vydávají v oblasti povinného výtisku dvě základní kategorie:

- povinný výtisk **neperiodických publikací**
- povinný výtisk **periodických publikací**

Povinný výtisk je zákonem stanovená povinnost vydavatele odevzdat tištěný exemplář periodické či neperiodické publikace bezplatně a na svůj náklad příjemcům povinného výtisku. Cílem je zachovat národní publikační produkci a zajistit její dlouhodobé uložení a dostupnost.

Okruh příjemců povinného výtisku neperiodických publikací je stanoven v § 3 zákona č. 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích.³⁴ Nakladatel má povinnost odevzdat celkem 5 povinných výtisků do 30 dnů od vydání. Z toho dva výtisky patří Národní knihovně ČR, po jednom Moravské zemské knihovně, Vědecké knihovně v Olomouci a krajské knihovně podle sídla nakladatele. Dále je s vydáváním neperiodických publikací svázána tzv. oznamovací povinnost dle § 4, podle níž je vydavatel neperiodické publikace povinen nabídnout ke koupi jeden výtisk knihovnám určeným vyhláškou č. 252/1995 Sb., kterou se provádí zákon o neperiodických publikacích.³⁵

V případě periodických publikací je okruh příjemců povinného výtisku stanoven v § 9 tiskového zákona (č. 46/2000 Sb.).³⁶ Vydavatel má povinnost do sedmi dnů od vydání poslat dva výtisky Národní knihovně ČR, po jednom pak Moravské zemské knihovně, Vědecké knihovně v Olomouci, Městské knihovně v Praze a každé krajské knihovně. Jedna kopie patří Knihovně Národního muzea, Ministerstvu kultury, Archivu povinných výtisků, Parlamentní knihovně. Pokud je výtisk určen pro nevidomé a slabozraké, náleží povinný výtisk také Knihovně a tiskárně pro nevidomé K. E. Macana v Praze.³⁷

29 Dostupné z: <https://identifikatory.cz/cs/sluzby/nc-issn/>

30 Dostupné z: <https://issn.techlib.cz/>

31 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-46>

32 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/evidence-periodickeho-tisku-cs-480>

33 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/databaze-periodickeho-tisku-pro-verejnost-cs-978>

34 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-37>

35 Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/prijemci-povinneho-vytisku-neperiodickych-publika>

36 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-46>

37 Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/prijemci-povinneho-vytisku-periodik>

KNIHOVNÍK V KMAG

Knihovník v KMAG vykonává široké spektrum odborných agend, které spojují standardní knihovnické postupy se specifickými požadavky muzejní a galerijní praxe. Šíře a rozsah potřebných kompetencí a odborných znalostí muzejního knihovníka často překračuje jednooborové požadavky a spočívá v kumulaci činností, a to zejména v menších institucích. Vyžaduje se od něj komplexní vybavenost znalostmi a dovednostmi z oblasti knihovnictví, informační vědy, knižní kultury, muzeologie, historie, pedagogiky nebo přírodních věd.

Tato kombinace odborných, organizačních i technických kompetencí činí z knihovníka muzea/galerie nepostradatelnou součást pracovního týmu, která propojuje výzkumné, dokumentační i popularizační aktivity instituce.

Práce knihovníka KMAG předpokládá znalosti i dovednosti z oblasti správy specializovaného knihovního fondu a správy sbírky muzejní povahy i z oblasti práce s veřejností v kontextu kulturního dědictví a knižní kultury.

Kompetence knihovníka

Odborné knihovnické kompetence

- akvizice, evidence, katalogizace, inventarizace, péče o knižní sbírky a knihovní fondy, zpřístupnění fondů uživatelům, tvorba online a souborných katalogů, znalost prostředí celostátních služeb knihoven (DNNT, ČDK, Knihovny.cz)

Kompetence kurátora sbírek

- znalost knižní kultury, správa knižních sbírek, publikační, výstavní a přednášková činnost, koordinace aktivit s odbornými pracovníky, komunikace s vědeckou obcí, dárci a institucemi, zapojení do projektů, mezinárodní spolupráce a grantových aktivit, odborné poradenství

Digitální kompetence

- digitalizace, správa digitálních knihoven, práce s online publikacemi, základní IT dovednosti

Komunikační a edukační dovednosti, mediální gramotnost

- komunikace a práce s různými skupinami uživatelů (badatelé, studenti, odborná veřejnost), příprava rešerší, výukových materiálů a programů, spolupráce s kurátory, marketing knihovny

Projektové a organizační kompetence

- podíl na grantových a výzkumných projektech instituce, administrace publikačních procesů, příprava bibliografických výstupů, organizace knihovnických akcí, výměnných programů, prezentace nových titulů

Ediční a publikační činnost instituce

- redakční práce, bibliografické a citační poradenství pro autory, administrace ISBN a ISSN

Katalog prací a zařazení knihovníka

Zaměstnanci na pozici knihovníka v muzeu/galerii jsou zařazováni do platových tříd dle kritérií stanovených nařízením vlády o katalogu prací ve veřejných službách a správě. Základním kritériem pro zařazování do těchto tříd je náročnost vykonávaných činností, pro které jsou stanoveny kvalifikační předpoklady (dále jen potřebné vzdělání). Katalog prací v příloze k tomuto nařízení stanoví zařazení prací do platových tříd podle jejich složitosti, odpovědnosti a namáhavosti a člení je podle druhu do povolání.³⁸

Zařazení knihovníků KMAG podle Katalogu prací³⁹ ve veřejných službách:

- 2.03.01 knihovník
- 2.04.05 kurátor sbírkových a mobiliárních fondů

V menších KMAG dochází ke **kumulaci činností**, například s dalšími pozicemi z oddílu 2.04 Kultura nebo podle zřizovatele muzea/galerie z oddílu 2.10 Státní správa a samospráva.

38 Podrobně o zařazení pracovníků do platových tříd a stupňů pojednává příručka *Personalistika v knihovnářích*, kapitola *Odměňování za práci*. Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/personalistika/start>

39 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222?text=katalog+prac%C3%AD>

Vzdělávání knihovníků

Vzdělávání knihovníků probíhá dvěma základními způsoby – jako **formální vzdělávání** a **další profesní vzdělávání**⁴⁰ označované také jako celoživotní vzdělávání. Všechny formy vzdělávání v různých prostředích naplňují koncept celoživotního učení. Tato potřeba je deklarována také v osmi klíčových kompetencích⁴¹ pro celoživotní učení dle Doporučení Rady EU z roku 2018.⁴²

Formální vzdělávání – jedná se o studium na středních, vyšších odborných školách a vysokých školách. Minimálním stupněm vzdělání potřebného pro knihovníka v K MAG je dokončené středoškolské vzdělání (gymnázium nebo střední škola v oboru informační služby a knihovnictví). Pro náročnější činnosti je požadováno vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání (v bakalářském nebo magisterském studijním programu v oboru Informační studia a knihovnictví, případně v oboru Archivnictví). Vhodné je kombinovat toto oborové studium s dalšími humanitními či přírodovědnými směry podle zaměření instituce, v níž knihovník pracuje či hodlá pracovat.⁴³

Další profesní vzdělávání (neformální) – probíhá po skončení formálního vzdělávání během celého profesního života, a to formou kurzů, školení, seminářů i workshopů jako součást celoživotního vzdělávání.⁴⁴ AMG nabízí různé typy vzdělávacích programů pro profesionály pracující v muzeích/galeriích. Žadující jsou zejména akreditované rekvalifikační kurzy na pozice dle aktualizovaných standardů Národní soustavy kvalifikací (informace o těchto kurzech jsou dostupné na stránkách NK ČR v sekci Informace pro knihovny).⁴⁵

Další profesní vzdělávání je zaměřeno jednak na digitální, technické a pracovní dovednosti, také na teoretické znalosti v oblasti muzeologie, kurátorství, vzdělávání veřejnosti, rovněž na získání tzv. soft skills, tedy kompetencí pracovat v týmu, komunikovat s uživateli nebo být v digitální rovnováze.

Knihovnické vzdělání je možné získat rovněž samostudiem v rámci e-learningových kurzů (např. na portálu kurzy.knihovna.cz provozovaném Moravskou zemskou knihovnou),⁴⁶ které nabízejí kromě získání znalostí zaměřených na odborné knihovnické činnosti i kurzy anglického jazyka pro knihovníky.

Informální učení – děje se každodenně, při řešení nejrůznějších otázek spojených s profesním i osobním životem. Informální učení je neorganizované, spontánní, individuální dle subjektivních potřeb každého jedince. V současné společnosti je spojováno s řešením problémů, které vyžadují práci s informacemi, interakce v digitálním prostoru, provádění kvalifikovaných rozhodování se znalostí kontextu.

Záměrem všech forem celoživotního vzdělávání je poskytnout profesionálům v K MAG příležitost posilovat znalosti a dovednosti, a tak zlepšovat kvalitu služeb ve shodě s potřebami a nároky současných uživatelů. Stěžejním cílem rozvoje vzdělávání v různých formách je komplexní podpora profesionalizace pracovníků v oblasti muzejnictví a kulturního dědictví.

Vybrané zdroje a platformy vzdělávání knihovníků

Vzdělávání pro knihovníky přehledně shrnuje portál NK ČR v sekci Informace pro knihovny.⁴⁷ Kromě již zmíněných rekvalifikačních kurzů podle Národní soustavy kvalifikací jsou zde dostupné informace o vzdělávacích akcích pořádaných v krajských knihovnách, vzdělávacích akcích specializovaných knihoven a knihovnických spolků.

Značný význam pro rozvoj kompetencí knihovníků K MAG mají odborné **konference a semináře**. Patří k nim zejména celorepubliková konference Knihovny současnosti pořádaná od roku 1993 Sdružením knihoven ČR (SDRUK).⁴⁸ Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), Národní knihovna ČR a Národní archiv pořádají konferenci Archivy, knihovny,

40 Členění je převzato z publikace ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*.

1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

41 1. Komunikace v mateřském jazyce; 2. Komunikace v cizích jazycích; 3. Matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií; 4. Schopnost práce s digitálními technologiemi; 5. Schopnost učit se; 6. Sociální a občanské schopnosti; 7. Smysl pro iniciativu a podnikavost; 8. Kulturní povědomí a vyjádření.

42 O kompetencích pro celoživotní učení je podrobně pojednáno zde: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG.

43 Více o formálním vzdělávání pro pracovníky knihoven portál Informace pro knihovny NK ČR. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/akce/knihovnicke-skoly>

44 Nabídka kurzů dostupná z: <https://emuzeum.cz/aktuality/kurzy-studium>

45 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/akce/vzdelavani-pro-knihovniky-v-cr>

46 Dostupné z: <https://kurzy.knihovna.cz/>

47 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/akce/vzdelavani-pro-knihovniky-v-cr>

48 Dostupné z: <https://sdruk.cz/kks2025/>

muzea v digitálním světě. SKIP zároveň provozuje portál Knihovnické akce, kde je možné získat informace o vzdělávacích programech nebo prezentovat oznámení o vlastní akci.⁴⁹

Vzdělávací aktivity AMG

Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s. (AMG), nabízí různé typy vzdělávacích programů pro profesionály pracující v muzeích/galeriích, a to ve formě workshopů, seminářů, kurzů, konferencí, kolokvií či odborných exkurzí. Účastníci si osvojují nebo prohlubují teoretické znalosti zejména v oblastech muzeologie, kurátorství, vzdělávání veřejnosti a práce se sbírkou, dále získávají technické a pracovní dovednosti pro svoji profesní praxi. Mezi nejvýznamnější akce patří odborné semináře a konference odborných a oborových komisí AMG, celorepubliková kolokvia na aktuální témata českého muzejnictví nebo tematicky zaměřená mezinárodní muzeologická konference Muzeum a změna/The Museum and Change,⁵⁰ která se zabývá proměnami oboru v kontextu celospolečenského vývoje a otevírá diskuzi nad novými strategiemi, trendy a vizemi.

AMG zajišťuje s finanční podporou MK ČR Školu muzejní propedeutiky (dále jen ŠMP).⁵¹ Základní kurz je určen pracovníkům muzeí/galerií, kteří se podílejí na odborné správě a využívání sbírek a nejsou absolventy školy poskytující odborné muzeologické vzdělání. Absolventi kurzu získají přehled o problematice muzejní profese a základní orientaci v takových tématech, jakými jsou vývoj a specifické poslání muzeí/galerií, sbírkotvorná činnost, odborná správa sbírek a jejich ochrana nebo prezentační aktivity muzeí/galerií. Návštevový kurz je věnován muzejnímu výstavnictví a je určen pracovníkům muzeí/galerií, kteří se podílejí na prezentaci muzejních sbírek.

Aktivity Knihovnické komise AMG

V oblasti KMAG významně působí Knihovnická komise AMG. Pořádá každoroční celostátní seminář knihovníků muzeí a galerií, jehož obsah ve formě prezentací je přístupný jako otevřený vzdělávací zdroj pro zájemce na stránkách AMG v sekci Knihovnická komise AMG.⁵² Rozvoj kompetencí knihovníků KMAG umožňuje školení ke katalogizačním pravidlům RDA a jejich aplikaci při zpracování speciálních fondů.⁵³ Ke sdílení profesních

informací slouží výše zmíněný web. S rozvojem informačních a komunikačních technologií vznikají další požadavky na profesní profil knihovníků KMAG. Jedná se o kompetence v ICT (MS Office, znalost práce s automatizovanými knihovními systémy) a znalost cizího jazyka. Sdílení nových vědeckých poznatků probíhá v kurzech reflektujících profesní využívání sociálních sítí, online komunikačních aplikací a platform (např. Teams) nebo nástrojů umělé inteligence.

Knihovníci muzeí a galerií na celostátním semináři v Moravském zemském muzeu v roce 2024

Mediální a informační gramotnost

Oblastí celoživotního učení, která se stává společensky stále více žádoucí, je mediální a informační gramotnost (Media and Information Literacy) propojená s digitálními kompetencemi. V kontextu KMAG se jedná o schopnost knihovníka kriticky přemýšlet o informacích, které jsou uchovávány a uživatelům v rámci muzeí/galerií a archivů prezentovány a dále nejen badatelsky využívány a sdíleny. Osvojit si a rozvíjet tyto kompetence má pro profesionály pracující v oblasti muzejnictví a kulturního dědictví velký a specifický význam – znamená to vyhledávat **různé formáty informací a médií, které jsou součástí sbírek a výstav, třídít je, vyhodnocovat jejich význam a roli dle účelu, umět je kriticky nahlížet a interpretovat.**⁵⁴ Mediální a informační gramotnost je základním předpokladem pro moderní správu a prezentaci kulturního dědictví.

49 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce>

50 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/muzea_zmeny/uvod

51 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/muzejni-propedeutika>

52 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise-amg/knihovnicka-komise-amg/prispevky-ze-seminaru>

53 Dostupné z:

<https://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise-amg/knihovnicka-komise-amg/zpravy-z-cinnosti-komise>

54 ČERNÝ, Michal. *Informační gramotnost*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-5195-0.

Mediálně a informačně gramotný profesionál v KMAG má kompetence:

- kriticky posuzovat a analyzovat informace z různých zdrojů
- rozpoznat různé formáty médií a komunikace v rámci kulturního dědictví, různorodosti médií porozumět
- efektivně využívat informační zdroje a technologie ke správě a prezentaci muzejních a galerijních sbírek
- zprostředkovávat informace a znalosti odborné i laické veřejnosti prostřednictvím různých komunikačních kanálů
- v kontextu muzeí/galerií a archivů s informacemi a médii eticky pracovat

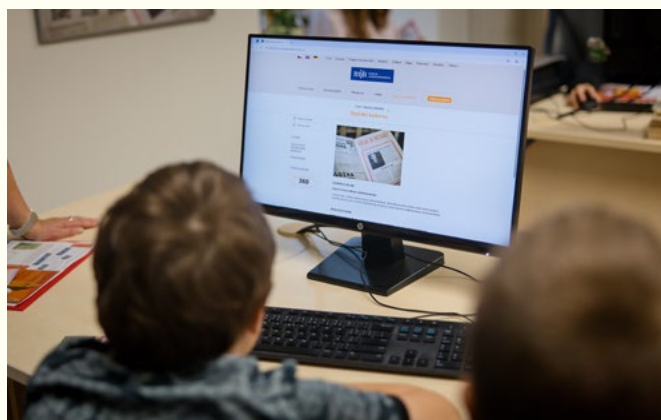
Výše uvedené informace jsou relevantním argumentem pro to, aby byla při vzdělávacích programech knihovníků KMAG (zejména při spolupráci se vzdělávacími institucemi) věnována pozornost právě rozvíjení mediální a informační gramotnosti uživatelů z různých cílových skupin. Je žádoucí připravovat edukační programy KMAG v účelné provázanosti také například se čtenářskou, vizuální nebo digitální gramotností. Jedná se o cíl, který může z perspektivy KMAG a jejich fondu a sbírek vést k rozvoji a podpoře funkční gramotnosti – s ohledem na individuální potřeby každého, kdo se vzdělávacích aktivit knihovny účastní. V této souvislosti se stává aktuální výzvou rozvíjení edukačních kompetencí.

Prezentace knižního kulturního dědictví v edukačních programech

Učící knihovník v perspektivě KMAG

Také do prostoru KMAG vstupuje jako aktuální profesní perspektiva kompetenční profil tzv. **učícího knihovníka** (již etablovaný zejména ve veřejných nebo akademických knihovnách). Učící knihovník představuje jednu z aktuálních rolí knihovníka, která se zaměřuje především na **vzdělávání uživatelů**, a to prostřednictvím rozvíjení informační, čtenářské a mediální gramotnosti nebo digitálních kompetencí. Vede uživatele napříč cílovými skupinami k samostatnému objevování informací, často ve spolupráci s pedagogy. Učící knihovník je informačním kurátorem, který pomáhá uživatelům orientovat se v informačním světě, rozvíjet kritické myšlení a celoživotní učení. Je kompetentní navrhovat, připravit, realizovat a také vyhodnotit vzdělávací program určený pro různé cílové skupiny dle instituce svého pracovního ukotvení.⁵⁵

Mediální a informační gramotnost jako součást edukace v KMAG

Profesní etika

Ke kompetencím knihovníka KMAG patří profesní etika, která souvisí s etikou knihovnické a muzejní práce. Definiuje ji Kodex etiky českých knihovníků,⁵⁶ který připravil SKIP dle Etického kodexu IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions – Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí, která sdružuje knihovnické svazy, spolky a instituce z celého světa).⁵⁷ Základní standardy profesionální práce a činnosti muzeí a jejich zaměstnanců definuje Etický kodex ICOM⁵⁸ (International Council of Museums – Mezinárodní rada muzeí, profesní nevládní organizace se statutem konzultanta UNESCO).⁵⁹

55 K rozvoji kompetenčního profilu učících knihovnic a knihovníků více: MAZÁČOVÁ, Pavlína. *Učící knihovnice, učící knihovník: od přípravy k evaluaci vzdělávacího programu*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2024. ISBN 978-80-7050-820-6; Táž, *Rozvoj kompetencí učícího knihovníka*. Dostupné z https://ipk.nkp.cz/docs/Rozvoj_kompetenci_uciciho_knihovnika.pdf

56 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/o-nas/hlavni-dokumenty/kodex-etiky-ceskych-knihovniku>

57 Dostupné z: <https://www.ifla.org/g/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians/>

58 Dostupné z: <https://icom-czech.mini.icom.museum/icom/eticky-kodex-icom/>

59 Dostupné z: <https://icom.museum/en/>

SPRÁVA KNIHOVNÍHO FONDU/KNIŽNÍ SBÍRKY

Správa knižních sbírek a knihovního fondu zahrnuje soubor činností a procesů, které se týkají organizace, ochrany, uchovávání a zpřístupňování knih a dalších dokumentů v knihovnách.

- akvizice
- evidence
- revize a inventarizace
- uložení a ochrana
- služby
- statistika

KMAG mohou paralelně uchovávat a spravovat jak knihovní fond, tak sbírky muzejní povahy. Správa těchto dokumentů se podle jejich zařazení do knihovního fondu nebo do sbírky instituce řídí příslušnými vyhláškami (prováděcí vyhláška č. 88/2002 Sb. a vyhláška Ministerstva kultury č. 275/2000 Sb.).

Akvizice

Knihovník či kurátor (dále jen knihovník) je bezprostředním tvůrcem a správcem knižního fondu (dále jen fondu) a knižní sbírky (dále jen sbírky)⁶⁰ v KMAG. Podílí se rozhodujícím způsobem na přípravě strategie akvizice a sbírkotvorné činnosti ve smyslu zřizovací listiny muzea/galerie a předkládá návrhy na zařazování a vyřazování knih, časopisů, archiválií, rukopisů, fotografií aj. (dále jen jiných předmětů) z evidence. Získávání knih, časopisů a jiných předmětů do knihovního fondu/sbírky se řídí příslušnými zákony, vyhláškami a metodickými pokyny Ministerstva kultury. Pro stanovení strategie akvizice odborné literatury je nezbytná součinnost knihovníka s kolegy pracujícími v muzeu v odborných odděleních, pro něž je fond knihovny především budován.

Formy akvizice:

- darem či nákupem od fyzických nebo právnických osob
- převodem od jiných právnických osob
- přebíráním dědictví či pozůstalostí

Akvizici knih, časopisů a jiných předmětů do sbírky KMAG schvaluje poradní sbor pro sbírkotvornou činnost buď jako samostatná sekce knihovny, nebo jako centrální poradní sbor muzea/galerie, který vydává svá stanoviska k navrhovaným nákupům formou doporučení.⁶¹

Evidence

- základní/chronologická evidence
- katalogizace/systematická evidence

Základní/chronologická evidence

Základem evidence knih v knihovním fondu je přírůstkový seznam, do něhož se zaznamenávají jednotlivé knihovní dokumenty s výjimkou materiálů zpracovávaných skupinově. Záznam skupinově zpracovávaných materiálů je dán charakterem těchto materiálů a způsobem jejich odborného knihovnického zpracování. U periodického tisku se jako knihovní dokument zaznamenává ukončený ročník nebo svazek.⁶²

Je-li kniha součástí sbírky, eviduje se s dalšími sbírkovými předměty ve sbírkové evidenci vlastníka sbírky. Sbírková evidence je souborem evidenčních záznamů (dále jen záznam) ke každému sbírkovému předmětu podle § 9 odst. 1 písm. d) zákona, doplněný o počet kusů, jde-li o sbírkový předmět podle odst. 2.⁶³

Zápis do chronologické evidence se provádí bezprostředně po získání knihy, časopisu a jiných předmětů do sbírky/fondu. Chronologická evidence je vedena v samostatných přírůstkových seznamech. Evidenční záznamy o nově získaných přírůstcích se zapisují v pořadí, ve kterém byly získány. Přírůstkový seznam má podobu knihy s očíslovanými listy, do níž jsou evidenční záznamy zapisovány ručně, alternativou je forma tištěných výstupů z elektronické databáze. V obou případech musí být přírůstkový seznam autorizován, opatřen úředním razítkem a podpisem vedoucího knihovny.

60 Knižní sbírka muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní a společenské vědy. Tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností. V číselníku Centrální evidence sbírek (CES) jsou pro knižní sbírky určeny podsbírký: 18 – knihy; 19 – písemnosti a tisky; 24 – další (označení podsbírký, která není ve výčtu); 25 – jiná (označení podsbírký, která obsahuje jednotlivé předměty z různých oborů). Pokud podsbírký obsahuje kulturní památky a archiválie, je nutné, aby tato skutečnost byla uvedena v charakteristice podsbírký. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/2023/SMP/CES-desatero.pdf>

61 Blíže viz: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/knihovni-procesy/akvizice>

62 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

63 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-275#p2>

Evidenční záznam obsahuje:

- jméno autora, název, nakladatelské údaje, rok vydání a stručný popis předmětu
- způsob a datum nabytí/akvizice knihy, časopisu a jiného předmětu (dar, koupě, převod) a odkaz na doklad o nabytí/akvizici

V chronologické evidenci není dovoleno zápisy škrtnat, vymazávat nebo jiným způsobem učinit nečitelnými. Zápisy lze pouze doplňovat.

Katalogizace/systematická evidence

Záznam do systematické evidence se provádí v návaznosti na záznam v chronologické evidenci (pravidla jsou stanovena předpisy). Pro případ zničení nebo ztráty musí být systematická evidence oddělena od evidence chronologické.

Systematická evidence/katalogizace vychází z údajů vytvořených v chronologické evidenci, které jsou doplněny dalším evidenčním údajem (dále jen inventární číslo/signatura) a zpřesňujícími údaji o získaném přírůstku. Součástí systematické evidence může být i obrazová dokumentace. Inventární číslo/signatura je tvořeno podle interních, předem stanovených pravidel.

Systematická evidence je vedena buď na katalogizačních kartách, které jsou tisknuty jako výstup z elektronické databáze, nebo formou inventární knihy, jež je rovněž generovaná z databáze. Přírůstkovým číslem, inventárním číslem/signaturou a úředním razítkem je označena kniha, časopis či jiný předmět neprodleně po zápisu do chronologické a systematické evidence.

Katalogizace fondu⁶⁴ se řídí katalogizačními pravidly, v současnosti platnými RDA (Resource Description and Access) a na základě dalších standardů (např. formát MARC 21). Ke zvýšení efektivity práce v knihovnách slouží tzv. **sdílená katalogizace**. Jedná se o předávání a přebírání záznamů z lokálních databází. Podmínkou sdílené katalogizace je kompatibilita norem a standardů při vytváření záznamů a při jejich výměně.

Souborný katalog ČR⁶⁵ je databáze, která soustřeďuje údaje o dokumentech ve fondech českých knihoven a institucí. Kromě identifikačních údajů je k záznamu připojena informace o dostupnosti dokumentu, resp. o knihovně nebo knihovnách, ve kterých je možné vyhledaný dokument vypůjčit.

Sigla je jednoznačný identifikátor knihovny sestávající ze šesti znaků a přiděluje ho Oddělení souborných katalogů pod NK ČR. Souvisí s evidencí knihovny na Ministerstvu kultury, zapsáním knihovny do Celostátního adresáře knihoven, s užíváním souborných katalogů na celostátní úrovni a meziknihovními výpůjčními službami.

Komplexní informace uživatelům nabízí portál **Knihovny.cz**,⁶⁶ který poskytuje jednotný přístup ke službám knihoven.

Z výše uvedených důvodů je vhodné evidovat knihovní jednotky v automatizovaných knihovních systémech, které umožňují sdílení záznamů a zobrazování knihovních jednotek v online katalogích a portálech (např. Tritius, VERBIS nebo ARL). V některých KMAG probíhá evidence sbírkových knih, časopisů a jiných předmětů zapsaných do CES v muzejním systému (např. Demus, Museion). Některé knihovny používají pro sbírkové fondy jak knihovní, tak muzejní automatizované systémy.

Revize a inventarizace

Revize knihovního fondu nebo inventarizace sbírky patří k dalším povinným činnostem prováděným v KMAG. Řídí se výše uvedenými zákony a vyhláškami včetně frekvence a způsobu provedení.

Cílem je zjistit, zda kniha, časopis či jiný předmět vedený v evidenci fyzicky existuje porovnáním s evidenčním záznamem a jaký je jeho aktuální stav. Při inventarizaci se zjišťuje rovněž potřeba konzervace, restaurování, způsob uložení a kontroluje se stav prostředí, ve kterém jsou předměty uloženy.

Uložení knižních fondů v kompaktních regálech

64 Detailněji zde: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/knihovni-procesy/katalogizace-zpracovani>

65 Dostupné z: <https://www.nkp.cz/katalogy-databaze-digitalni-knihovny/souborny-katalog-cr-sk>

66 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/>

Uložení a ochrana

Uložení, ochrana a péče o knihovní fondy zahrnuje komplex činností, jejichž cílem je výrazně zpomalit nežádoucí degradační procesy a eliminovat faktory, které ohrožují fyzický stav jednotlivých exemplářů.⁶⁷

KMAG jsou garantem dlouhodobého uchování kulturního dědictví a autenticity informace bez ohledu na pomíjivost jejího zdroje. Péče a ochrana knižních sbírek (historický knižní fond, vzácné a regionální fondy) je jedním z hlavních úkolů správy KMAG. K jejich naplnění slouží opatření zajišťující ochranu a trvalé uchování knih, časopisů a jiných předmětů.

Základem účinné péče je znalost parametrů prostředí, kde jsou sbírky/fondy uloženy a kde se s nimi manipuluje. Metodickou pomoc v oblasti péče a ochrany, vycházející ze znalostí nejnovějších výzkumů, poskytují dvě instituce – Národní knihovna ČR (NK ČR) a Technické muzeum v Brně (TMB). Hlavním úkolem Odboru ochrany knihovních fondů NK ČR je komplexní ochrana a péče o fyzický stav historických a novodobých knihovních fondů NK ČR. Rovněž plní funkci výzkumného, konzultačního a metodického pracoviště s celorepublikovou působností pro ostatní knihovny. Informace k problematice péče a ochrany knižních sbírek lze získat na webových stránkách odboru. Metodické centrum konzervace TMB je širěji zaměřeno na univerzální péči o sbírky.

Restaurování starých tisků

Ochrana sbírky před poškozením, zejména před nepříznivými vlivy prostředí, probíhá zajišťováním vhodných úložných podmínek, které minimalizují vliv negativních biologických, fyzikálních a chemických faktorů. Optimální hodnoty sledovaných faktorů se řídí charakterem materiálu knih, časopisů a jiných předmětů.

Preventivní péče představuje opatření, která mají zabránit vzniku poškození knih, časopisů a jiných předmětů, nebo je alespoň eliminovat. Spočívá v kontrole uložení sbírky/fondu ve vhodných klimatických podmínkách a vytváření bariér proti jejich poškození.

Konzervátorské a restaurátorské zásahy vycházejí z průzkumů stavu sbírky/fondu, popřípadě k nim dochází na základě požadavku nebo návrhu kurátora, knihovníka či správce depozitáře.

Uložení restaurovaného rukopisu

Architektura a vybavení KMAG

Muzejní/galerijní knihovna je většinou součástí budovy muzea/galerie, kde je pro ni vyčleněn prostor sestávající z depozitářů pro uložení sbírkových a odborných knih, pracoviště knihovníka a badatelny pro veřejnost. Prostory pro veřejnost mohou sloužit zároveň jako badatelna pro studium sbírkových předmětů.

V některých případech byla knihovna rekonstruována (např. Západočeské muzeum v Plzni, Severočeské muzeum v Liberci, Knihovna Národního muzea), jinde nově vybudována (např. Památník národního písemnictví – Muzeum literatury).

O nových budovách či rekonstrukcích KMAG informuje webová stránka Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při Moravské zemské knihovně.⁶⁸ Zde je možné konzultovat otázky týkající se prostor knihovny. Při výstavních projektech je možné se obracet na Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea při Památníku národního písemnictví – Muzeu literatury.⁶⁹

67 Blíže zde: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/knihovni-procesy/ochrana-knihovnich-fondu>

68 Dostupné z: <https://mcvrk.mzk.cz/databaze-staveb?lrc=<=49&ts=&bt=&fs=&rt=&doy=>

69 Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea bylo založeno na konci roku 2014 jako jedno z metodických pracovišť pro oblast muzejnictví. Vzniklo z iniciativy Ministerstva kultury a je samostatným oddělením Památníku národního písemnictví. Dostupné z: <https://www.muzeumliteratury.cz/profil-a-projekty>

Knihovna Moravské galerie v Brně

Základní údaje o přípravě výstavby a rekonstrukci knihovny obsahuje příručka *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven*.⁷⁰

Služby, práce s veřejností, odborná činnost

Knihovní zákon ukládá v ustavení § 4 knihovnám povinnost poskytovat základní služby zdarma s výjimkami stanovenými v odst. 2 § 4.

Základní služby knihoven podle knihovního zákona:

- výpůjční služby, tj. zpřístupňování knihovních vlastních dokumentů nebo prostřednictvím meziknihovních služeb (dále jen MVS) z knihovního fondu jiné knihovny
- poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací
- zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména ze státní správy a samosprávy
- umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup

V rámci těchto služeb lze účtovat uživatelům jen náklady, které skutečně vznikly (např. poplatky za rozmnožení, poštovné za poskytnutí MVS).

Další služby:

- přístup k placeným vnějším informačním zdrojům (licencované zdroje, komerční databáze)
- kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti
- vydávání tematických publikací
- poskytování reprografických služeb
- umožnění studia knih a sbírkových předmětů ve speciálních podmínkách (např. v režimu badatelný)

Rozsah a kvalita těchto služeb se přizpůsobují možnostem konkrétní knihovny. Výčet nabízených služeb musí být popsán v knihovním a badatelském řádu knihovny.

Výpůjční služby a rešeršní činnost

Půjčování knih, odborných a speciálních dokumentů v tištěné i elektronické podobě patří k prioritním službám knihoven.

Jsou rozlišovány dva typy výpůjček:

- **prezenční** – dokumenty jsou zpřístupněny pouze v badatelně knihovny
- **absenční** – dokumenty jsou půjčovány mimo prostory knihovny

⁷⁰ Dostupné z: https://mcvrk.mzk.cz/files/uploads/dokumenty%20ke%20sta%C5%BEn%C3%AD/FINAL_MZK_DVRZK_21_10_25_F.pdf

Vzhledem k charakteru knižních fondů je ve většině KMAG preferován prezenční způsob půjčování dokumentů, který zvyšuje ochranu unikátně dochovaných materiálů a odpovídá službám knihoven v interním i externím uživatelském prostředí. V KMAG mohou mít výpůjční služby specifické podmínky, které se liší od běžných knihoven v závislosti na typu dokumentu, jeho hodnotě a ochraně.

Speciálními podmínkami se řídí **půjčování knih pro výstavní účely**. Ve většině muzejních knihoven lze tento typ výpůjček uskutečnit pouze na základě řádně uzavřené smlouvy.

Součástí odborné práce muzejních knihoven je **rešeršní činnost**. Vzhledem k rozsáhlým specializovaným a unikátním fondům badatelé využívají pomoc knihovníků, kteří jim na vyžádání vypracují písemné rešerše, případně vyhledají faktografické informace na dané téma. Rešeršní služby jsou v některých knihovnách zpoplatněny a řídí se ceníky jednotlivých institucí.

Meziknihovní výpůjční služby

KMAG poskytují svým uživatelům meziknihovní výpůjční služby (MVS) a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (MMVS). Zprostředkování výpůjční služby z jiného státu je možné prostřednictvím šesti pověřených knihoven v České republice (Národní knihovna ČR – národní centrum meziknihovních služeb, Moravská zemská knihovna, Národní technická knihovna – pro technické obory, Národní lékařská knihovna – pro lékařské obory, Knihovna Akademie věd ČR a Vědecká knihovna v Olomouci).

Edukační, výstavní a popularizační aktivity

KMAG se neomezují pouze na odborné knihovnické činnosti. Knihovny a jejich pracovníci přispívají ke vzdělávacím, výstavním a popularizačním aktivitám muzeí/galerií. Jejich činnost v této oblasti je velmi pestrá. Zaměřují se na využití knižních fondů i muzejních sbírek. Unikátní kolekce prezentují prostřednictvím samostatných nebo doprovodných výstav.

Knihovníci ve spolupráci s muzejními pedagogy a odbornými pracovníky připravují např. přednášky, workshopy, které cílí na různé věkové a zájmové skupiny – od dětí přes studenty až po seniory a odbornou veřejnost. Knihovníci poskytují odborný obsah, edukátoři se podílejí na jejich metodickém zpracování. Participují na dnech otevřených dveří a zapojují se do celostátních akcí typu Týden knihoven.

Expozice v Památníku národního písemnictví – Muzeu literatury

Vědecko-výzkumná činnost

Vědecko-výzkumná činnost KMAG je součástí širší koncepce vědy a výzkumu instituce. Reflektuje především témata z dějin knižní kultury, která se v poslední době stala součástí mezioborových výzkumů. Bez rigorózního popisu fyzických aspektů knihy, jenž patří k hlavním odborným činnostem muzejního knihovníka, není možné analyzovat a interpretovat knižní kulturu v historických a společensko-kulturních změnách.

Statistika knihovny

Statistika představuje významný nástroj řízení knihovny. Umožňuje detailně porozumět jejím procesům, objektivně hodnotit její činnost a plánovat další rozvoj. Na základě statistických ukazatelů lze přesněji identifikovat potřeby uživatelů a cíleně zlepšovat poskytované služby v prostředí muzejních i galerijních knihoven. Statistická data rovněž slouží k porovnávání výkonnosti s jinými knihovnami a k určování silných a slabých stránek organizace (např. v rámci SWOT analýzy). Jsou využívána i pro zdůvodnění požadavků na finanční prostředky a pro prokazování přínosu a efektivity knihovny.⁷¹

Orgánem provádějícím statistické zjišťování je Ministerstvo kultury (děje se tak prostřednictvím Národního institutu pro kulturu). Data jsou vkládána do elektronického sběrného formuláře **Kult (MK) 14-01 – Roční výkaz o muzeu a galerii (muzeu výtvarných umění)**.

Činnost KMAG je vykazována v části VI – Knihovny muzeí a galerií.⁷² Pro bližší ujasnění jednotlivých pojmů je k dispozici terminologie, která je dostupná v Deníku knihovny na příslušný rok, v části Závazné definice.

71 Blíže příručka *Statistika knihoven*. Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/statistika/start>

72 Dostupné z: <https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2024/11/V14muz24.pdf>

MARKETING KMAG

Marketing KMAG je dlouhodobý a integrovaný proces, který významně posiluje roli knihovny jako odborného, vzdělávacího a kulturního centra. Díky promyšlené pravidelné komunikaci a spolupráci v instituci se knihovna stává viditelnou, využívanou a hodnotnou součástí muzea/galerie.

KMAG plní významnou odbornou, vzdělávací a dokumentační funkci. Je místem, kde se knihy, sbírky, výzkum a vzdělávání propojují s veřejností. Marketing knihovny musí reflektovat odbornou povahu dokumentů, přitom však zůstat srozumitelný a atraktivní širší veřejnosti.

Efektivní marketing je proto významným nástrojem pro prezentaci fondu, služeb a odborné práce knihovníka. Knihovníci mohou využít k systematickému a dlouhodobému marketingu přehled praktických postupů, přístupů a nástrojů a následně je doplnit o příklady dobré praxe z českého i zahraničního prostředí.

Workshop knižní vazby Deníček na míru

Specifika marketingu KMAG

KMAG se od obecní knihovny liší zejména:

- **specializovanými fondy**, které často zahrnují unikátní dokumenty
- **propojením se sbírkovými předměty**, výstavami a kurátorskými projekty
- **úzkou návazností na výzkum**, interpretaci a edukaci
- **komplexním komunikačním prostředím**, kde je knihovna jednou z více složek instituce

Edukační program k Týdnu knihoven

Cílové skupiny a jejich potřeby

- **badatelé a odborníci** (vyžadují přesné informace o fondech, badatelský servis a dlouhodobou odbornou komunikaci)
- **školy a pedagogové** (hledají obsah, který propojí výuku s regionální historií, uměním nebo sbírkami)
- **široká veřejnost** (ocení popularizační přístup – krátké texty, zajímavosti, příběhy dokumentů, osobností či míst)
- **komunity** (kronikáři, pamětníci, regionální spolky či rodáci se silným vztahem ke kulturnímu dědictví v regionu)

Marketingové nástroje

- **online komunikace**
 - **sociální sítě** (doporučené formáty: „Dokument týdne“ – fotografie + krátká anotace; příběhy ze zákulisí digitalizace, restaurování nebo zpracování sbírek – stručné videoukázky)
 - **web knihovny** (obsah by měl zahrnovat: historii knihovny a popis fondu, badatelský řád, otevírací dobu, odkaz na online katalog a digitální knihovny, možnost objednávky rešeršní služby)
- **offline marketing**
 - **vitríny a tematické instalace** (v návaznosti na výstavy, exponát měsíce, novou akvizici)
 - **tištěné materiály** (letáky, katalogy knihovny, přehledy nových akvizic či tematická bibliografie přispívají k viditelnosti služeb)
- **event marketing**
 - odborné přednášky
 - setkání s kurátory a archiváři
 - autorská čtení
 - komunitní dílny
 - dny otevřených depozitářů

Pozvánka na knižní veletrh Zámek plný knih v Pardubicích

Spolupráce jako základ úspěšné komunikace

- **spolupráce uvnitř instituce** (pravidelný kontakt s kurátory – nabídka dokumentů pro výstavy; s muzejními edukátory – společné programy; s PR oddělením – sdílení obsahu na sociálních sítích; s vedením – strategické plánování)
- **spolupráce s externími partnery** (partnerství s akademickými institucemi, pamětovými institucemi – muzei/galeriemi, veřejnými knihovnami a archivy; školami, regionálními spolky a kronikáři)

Trendy

- **storytelling** – atraktivní prezentace příběhů dokumentů
- **digitalizace** – širší dostupnost fondů, online výstavy
- **hybridní vzdělávání** – kombinace prezenčních a online programů
- **participativní zapojení veřejnosti** – např. crowdsourcing (získávání nápadů, dat, služeb nebo řešení problémů prostřednictvím široké veřejnosti), identifikace fotografií osob a míst
- **důraz na regionální identitu** – propojení knihovny s místní komunitou

Doporučení pro další rozvoj

- vytvořte roční komunikační plán
- propagujte knihovnu přes obsah – dokumenty, příběhy, fotografie
- udržujte pravidelnou komunikaci
- spolupracujte interně i externě – společné projekty mají větší dosah
- provádějte průběžný monitoring – vyhodnocujte návštěvnost, dosah příspěvků, počet badatelských dotazů

Roční plán propagace K MAG

1. Úvod a cíle marketingu na daný rok

- definice hlavních komunikačních cílů (např. zvýšení povědomí, růst návštěvnosti, posílení vztahů se školami)
- vazba na celoroční plán muzea/galerie a jeho hlavní témata
- vymezení priorit (např. propagace digitalizovaných fondů, podpora výstav, edukace)

2. Analýza cílových skupin

- aktualizace přehledu cílových skupin (odborní pracovníci, školy, badatelé, veřejnost, komunita, senioři apod.), stručné popsání jejich potřeb a vhodných komunikačních kanálů
- identifikace cílové skupiny, na kterou bude kladen největší důraz v daném roce

Z cyklu odborných konferencí Knižní kultura 19. a 20. století

3. Stěžejní sdělení a komunikační kanály

- hlavní poselství knihovny (např. knihovna jako informační centrum muzea, odborné zázemí pro kurátory a badatele, bezplatný zdroj informací pro školy a veřejnost)
- tón komunikace (profesionální, přátelský, edukační)

4. Propagační aktivity v průběhu roku podle období, témat nebo typů akcí

● Pravidelné aktivity

- aktualizace webu a katalogu
- sociální sítě (např. dva až čtyři příspěvky měsíčně)
- newsletter pro odborné pracovníky, veřejnost či školy (např. 4× ročně)
- aktualizace nástěnek a interní komunikace v muzeu

● Doprovodné aktivity k výstavám

a programům (prezentace knihovního fondu k hlavním výstavám, rešerše a tematické výběry na míru kurátorům a edukátorům, tvorba podpůrných materiálů – bibliografie, seznamy literatury, pracovní listy pro školy)

- **Akce pro veřejnost a komunitu** (čtení, přednášky, setkání s kurátory, dílny pro rodiny, Týden knihoven, Muzejní noc, Noc literatury, Noc s Andersenem, regionální akce)
- **Spolupráce se školami** (nabídka programů pro MŠ, ZŠ, SŠ a VŠ, projektové dny v knihovně, pravidelná komunikace s pedagogy, zařazení aktivit knihovny do plánu edukačních aktivit muzea)

5. Mediální a online strategie

- jak bude knihovna využívat web, sociální sítě, blog, newsletter, intranet (fotografie a vizuály, plán témat pro sociální sítě)

6. Propagační materiály

- letáky, záložky, katalogy nebo tematické listy
- informační panely v prostoru muzea/galerie
- aktualizace orientačního systému knihovny

7. Interní komunikace

- pravidelné informování kolegů v muzeu/galerii (kurátorů, restaurátorů, edukátorů)
- přehled služeb knihovny pro nové zaměstnance
- spolupráce na společných projektech

8. Rozpočet marketingu knihovny

- přehled plánovaných nákladů na tisk, grafiku, web, propagaci akcí
- možnost získávání grantů a zapojení sponzorů

9. Časový harmonogram

- např. tabulka s měsíčním přehledem

10. Vyhodnocení a ukazatele úspěchu

- počet návštěvníků knihovny, rešerši pro odborné pracovníky
- počet akcí a účastníků
- interakce na sociálních sítích

- spokojenost škol a dalších partnerů
- statistika využití fondu, online katalogu a digitalizovaných dokumentů

ADVOKACIE KMAG

Advokacie knihoven muzeí/galerií představuje soubor strategických aktivit, jejichž cílem je posílit povědomí o významu těchto specializovaných knihovnických pracovišť, obhájit jejich společenskou hodnotu a zajistit jim odpovídající podporu – institucionální, finanční i personální. Tyto knihovny představují nedílnou součást kulturní infrastruktury a slouží nejen odborníkům, ale i široké veřejnosti.

Podporu je třeba vybudovat na těchto místech:

- zřizovatelé a vedení institucí
 - pro institucionální ukotvení a stabilní financování KMAG
- kulturní a vědecká veřejnost
 - pro využívání fondů a odborné spolupráce
- školy a univerzity – pro propojení na výuku, praxe a výzkumné projekty
- obyvatelé regionu – pro posílení návštěvnosti, čtenářství a vztahu ke kulturním institucím
- partneři a dárci – pro rozvoj fondů, digitalizaci či podporu akcí

Nástroje a formy

Advokacie využívá pestrou kombinaci komunikace, služeb a aktivit, které ukazují hodnotu knihovny. Patří k nim prezentace služeb a fondů (viz kapitola Marketing KMAG), systematické budování značky (webové stránky, přehledný katalog, aktivní sociální sítě), partnerství a spolupráce (zapojení do výzkumných projektů, grantů, komunitních akcí a vzdělávacích programů).

Zahrnuje též prokazování konkrétních přínosů, a to prostřednictvím výročních zpráv, statistik návštěvnosti, prezentace úspěšných badatelských výstupů nebo projektů souvisejících s fondy knihovny. Významnou roli hrají i veřejné aktivity, jako jsou dny otevřených dveří, komentované prohlídky, semináře pro školy a odbornou veřejnost.

Silná knihovna zvyšuje prestiž muzea/galerie. Umožňuje kvalitní kurátorskou práci, podporuje ediční činnost, přispívá k odbornému rozvoji zaměstnanců a vytváří důležité zázemí pro grantové či výzkumné projekty. Díky digitalizaci a otevřenému přístupu navíc posiluje viditelnost instituce na národní i mezinárodní úrovni.

Advokacie zároveň poukazuje na problémy a omezení, které mohou bránit plnému rozvoji knihoven. Patří k nim zejména:

- omezené prostorové kapacity a personální zajištění
- nedostatek financí na modernizaci vybavení a digitalizaci
- potřeba profesionálního vzdělávání knihovníků
- nízké povědomí o existenci a funkci těchto knihoven mezi veřejností i uvnitř institucí

Vyzdvihování těchto témat pomáhá získávat podporu vedení i zřizovatelů, což vede k lepším podmínkám pro práci knihovny.

Úspěšná advokacie je kontinuální proces, který vyžaduje plánování, evaluaci a průběžnou komunikaci. Základem je:

- jasné vymezení poslání knihovny
- přehledné definování služeb
- pravidelná komunikace s vedením a zřizovatelem
- aktivní účast v profesních sítích (SKIP, SDRUK, AMG, IFLA aj.)
- budování odborné i komunitní role knihovny

Příklad spolupráce mezi městskou, muzejní a vysokoškolskou knihovnou

SPOLUPRÁCE MEZI KNIHOVNAMI

Spolupráce je zásadní pro zachování a rozvoj kulturního dědictví v oblasti knižní kultury, podporu výzkumu, zpřístupnění kulturního dědictví a vzdělávání veřejnosti.

KMAG sdílí zdroje, podporují výzkum a zpřístupňují své sbírky. Mezi hlavní formy jejich spolupráce patří:

- **Sdílení katalogů a databází**
KMAG využívají sdílené katalogizační systémy nebo sdílené databáze, které umožňují výměnu informací o dostupných titulech, dokumentech či artefaktech. Příkladem jsou kooperativní katalogy nebo online portály.
- **Výměna odborných znalostí a odborných týmů**
Knihovníci, kurátoři a výzkumníci z různých muzeí/galerií spolupracují na projektech, výzkumu nebo při řešení specifických problémů, například při konzervaci nebo digitalizaci sbírek.
- **Společné projekty a grantové žádosti**
KMAG spolupracují na společných projektech financovaných z evropských nebo národních fondů, například na digitalizaci sbírek, tvorbě digitálních databází nebo vzdělávacích programech.
- **Organizace konferencí a seminářů**
Společné akce umožňují sdílení znalostí, best practices a navazování kontaktů mezi odborníky z různých institucí.
- **Digitalizace a zpřístupnění sbírek online**
Kooperace při digitalizaci materiálů a jejich zpřístupnění veřejnosti přes internetové portály.
- **Vzájemná výpůjčka/meziknihovní výpůjční služby a zpřístupnění sbírek**
KMAG mohou spolupracovat na výpůjčkách nebo zpřístupnění materiálů jiným institucím, čímž rozšiřují dostupnost svých sbírek.

METODICKÁ POMOC

Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s. (dále jen AMG)⁷³ je nezisková organizace sdružující muzejní instituce a osoby činné v muzejnictví. Byla založena v roce 1990, od roku 2000 užívá současný název. Členství v AMG je dobrovolné. Webové stránky nabízejí všestranné informace z oboru, včetně záložek jednotlivých oborových a odborných komisí.

Národní knihovna ČR – Informace pro knihovny (dále jen IPK)⁷⁴

Metodickou pomoc knihovnám poskytuje Knihovnický institut NK ČR, který se věnuje rozvoji, podpoře a koordinaci knihovnických a informačních služeb v rámci České republiky. Pro portál IPK připravuje metodické materiály, standardy a koncepce, koordinace grantových a dotačních programů, poradenství, konzultace, vzdělávání knihovníků a zapojení do mezinárodní spolupráce.

Portál IPK nabízí přístup k databázím, odborným zdrojům, metodickým dokumentům, legislativním předpisům, vzdělávacím programům a nástrojům pro rozvoj služeb. Pro knihovny byla vydána publikace *Metodická a konzultáční činnost NK ČR směrem k síti knihoven*.⁷⁵ Na portále jsou dostupné též metodické materiály pro knihovny.⁷⁶

Oddělení literatury a knihoven Ministerstva kultury⁷⁷

Oddělení literatury a knihoven plní úkoly ministerstva jako ústředního článku státní správy pro oblast literatury, knižní kultury, neperiodického tisku a knihovnictví. Spoluvytváří zákonné právní úpravy v oblasti knihovnictví a literatury i legislativu s ní úzce související a na ni navazující, vytváří metodické pokyny a koncepční materiály v oblasti knihovnictví, spolupracuje s dalšími orgány státní správy a samosprávy při zajišťování optimálního a funkčního rozvoje knihovnictví, shromažďuje a aktualizuje data vypovídající o stavu veřejných knihoven. Vede evidenci knihoven podle § 5 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), zajišťuje činnost Ústřední knihovnické rady ČR jako poradního, koordinačního a iniciativního orgánu ministra kultury pro zásadní otázky knihovnictví.

Odbor muzeí a galerií Ministerstva kultury⁷⁸

Sestává z oddělení péče o sbírky a oddělení ochrany kulturních statků. Plní úkoly vyplývající z věcné příslušnosti ministerstva jako ústředního orgánu státní správy v oblasti sbírek muzejní povahy a v oblasti ochrany kulturních statků a prodeje a vývozu předmětů kulturní hodnoty.

Informační portál eMuseum.cz⁷⁹

Shromažďuje aktuální informace z muzejního dění, metodické materiály, dotační granty a tituly, legislativní předpisy, informace k digitalizaci sbírek, muzejní edukaci či výstavnictví.

Celostátní adresáře

Informace o jednotlivých KMAG jsou dostupné v celostátním Adresáři muzeí a galerií České republiky na webu AMG⁸⁰ a v Centrálním adresáři knihoven ČR⁸¹, který je od roku 2015 sloučen s Celostátní evidencí knihoven MK ČR. Knihovnická komise AMG a Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea při Památníku národního písemnictví – Muzeu literatury připravily v roce 2022 tištěného *Průvodce knihovnami muzeí a galerií*, který je v elektronické podobě dostupný na webu AMG v sekci Knihovnická komise AMG.⁸²

Specializovaná metodická pracoviště

Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea⁸³ při Památníku národního písemnictví – Muzeu literatury je partnerem paměťových institucí v ČR pro řešení metodologických a metodických problémů počínaje koncepcí sbírkotvorné činnosti, dokumentací, uchováváním, vystavováním a prezentací dokladů ke knižní kultuře. Zároveň poskytuje metodické konzultace literárním oddělením muzeí, specializovaným literárním a pamětním místům věnovaným spisovatelům. Spravuje tyto portály: Portál literárních muzeí a Book report.

73 Dostupné z: www.cz-museums.cz

74 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

75 Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Metodicka_a_konzultacni_cinnost_2024_09_20.pdf/

76 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/start>

77 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/literatura-a-knihovny-cs-1123>

78 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/muzea-galerie-a-ochrana-kulturnich-statku>

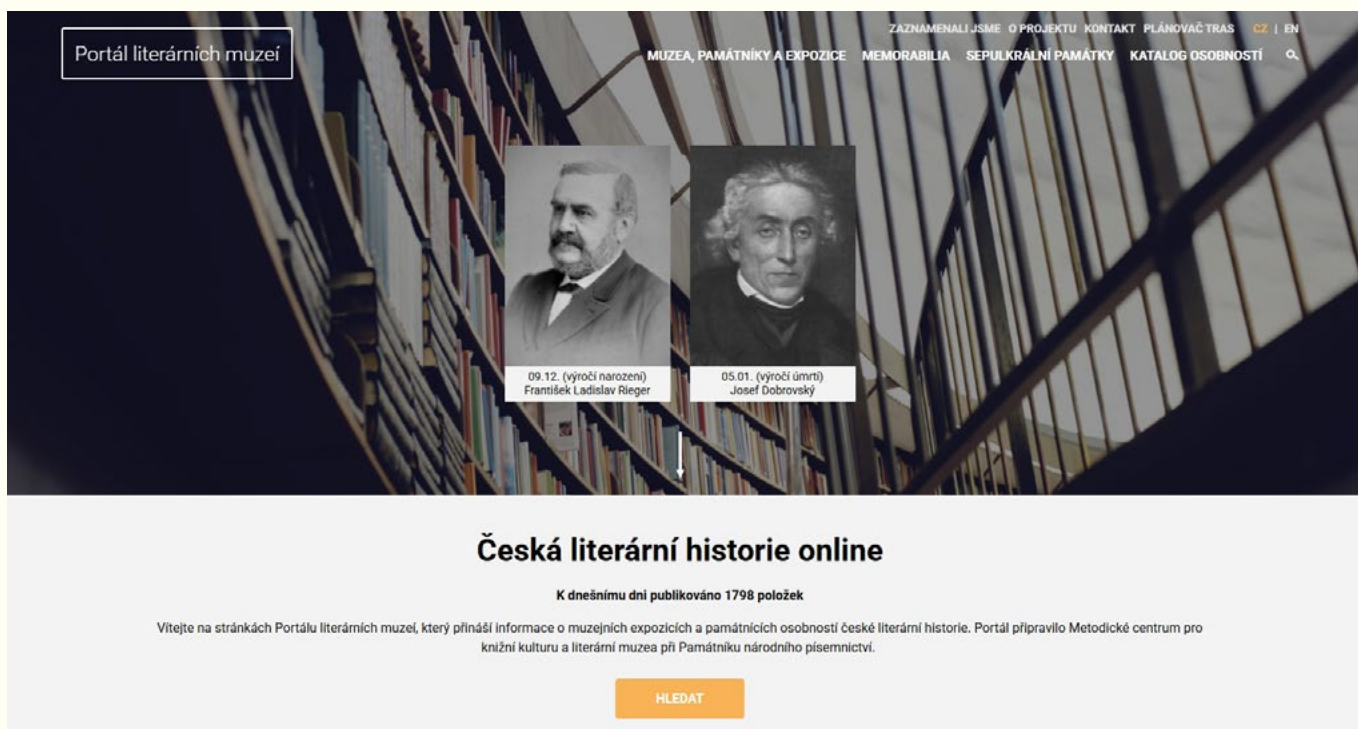
79 Dostupné z: <https://emuseum.cz/>

80 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/adresar/>

81 Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=adr

82 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/Pruvodce_knihovnami_muzei_galerii_CR_final.pdf

83 Dostupné z: <https://www.muzeumliteratury.cz/profil-a-projekty>

Portál literárních muzeí

Metodické centrum konzervace (MCK)⁸⁴ při Technickém muzeu v Brně poskytuje komplexní servis v oblasti preventivní konzervace, sanační konzervace a restaurování (průzkum, metodiku zásahu, ošetření předmětů, poradenství, ověřování, případně vývoj nových technologií konzervace a restaurování, vzdělávání muzejních pracovníků a vysokoškolských studentů).

Metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví (CITeM)⁸⁵ při Moravském zemském muzeu je metodickým pracovištěm pro informační technologie v muzejnictví, zejména v oblasti odborné dokumentace a správy sbírek, digitalizace a prezentace sbírkových předmětů, standardizace, interoperability paměťových institucí a vzdělávání muzejních pracovníků v těchto oborech.

Metodické centrum pro muzea výtvarného umění⁸⁶ při Národní galerii v Praze se zaměřuje na specializovanou část muzeí – sbírkotvorné galerie. Cílem centra je vytváření informačního zázemí pro oborovou a meziorborovou diskusi galerií o aktuálních trendech ve správě, interpretaci a prezentaci výtvarných sbírek a vytváření podmínek pro výměnu zkušeností (best practices). Poskytuje metodické materiály zejména v oblasti mobility sbírek (zde zprostředkovává i dokumenty Evropské

komise a jejích specializovaných pracovních skupin) a bezpečnosti muzejních sbírek. Věnuje se také standardizaci odborné práce v galeriích.

Metodické centrum muzejní pedagogiky⁸⁷ při Moravském zemském muzeu je metodickým pracovištěm pro zprostředkování sbírek dětem, mládeži, zdravotně postiženým a dalším znevýhodněným skupinám obyvatel, pro muzejní pedagogiku, rozvoj vzdělávacích a výchovných funkcí muzea/galerie, hledání nových způsobů muzejní práce v oblasti celoživotního vzdělávání, pro rozvoj kreativity, podporu návštěvnosti muzeí/galerií, pro spolupráci s ostatními centry a institucemi.

Centrum pro prezentaci kulturního dědictví⁸⁸ při Národním muzeu je metodickým pracovištěm pro komunikaci muzeí/galerií s publikem s přihlédnutím ke specifikům různých cílových skupin, zprostředkování sbírek, aplikace nových technologií a metod prezentace sbírek, pro virtuální prezentaci sbírek. Centrum provozuje specializovanou oborovou muzeologickou knihovnu a oborový informační portál www.emuseum.cz.

Centrum nových strategií⁸⁹ při Moravské galerii v Brně je metodickým pracovištěm pro oblasti nových strategií prezentace a recepce vizuální a výtvarné kultury v muzejním kontextu.

84 Dostupné z: <https://mck.technicalmuseum.cz/>

85 Dostupné z: <https://www.mzm.cz/citem>

86 Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/o-nas/stranka/metodicke-centrum>

87 Dostupné z: <https://www.mcmp.cz/>

88 Dostupné z: <https://www.esbirky.cz/>, <https://emuseum.cz/>

89 Dostupné z: <https://moravska-galerie.cz/cens/>

GRANTY A DOTACE

Ministerstvo kultury každoročně na svých webových stránkách⁹⁰ zveřejňuje výzvy k podávání žádostí ve výběrových dotačních řízeních: Knihovna 21. století, Veřejné informační služby knihoven (VISK) a Integrovaný systém ochrany kulturního dědictví (ISO).

Veřejné informační služby knihoven (VISK)⁹¹

Z dosavadních 10 podprogramů K MAG nejčastěji využívají:

VISK 3 – Informační centra veřejných knihoven (vybavení knihoven výpočetní a další technikou, nákup automatizovaných knihovnických systémů)

VISK 4 – Národní program ochrany knihovnických fondů (restaurování dokumentů, nákup ochranných obalů, zařízení na monitorování klimatu v depozitářích)

VISK 5 – RETROKON (retrokonverze lístkových katalogů)

VISK 6 – Memoriae Mundi Series Bohemica (digitalizace historického knihovnického fondu)

VISK 7 – Kramerius (digitalizace novodobých dokumentů, jejich odkyselování)

Knihovna 21. století

Program Knihovna 21. století⁹² – K21 se soustředí na podporu práce s národnostními menšinami a integraci cizinců, všeobecnou dostupnost knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti, vzdělávání knihovníků.

Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)⁹³

S účinností od roku 2026 spravuje Ministerstvo kultury dva nové dotační programy: Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví III – dotace (určený pro nestátní žadatele) a Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví III – výdajový (určený pro státní organizace).

- ISO III/A – Zabezpečení objektů, v nichž jsou uloženy předměty movitého kulturního dědictví, bezpečnostními systémy a mechanickými zábranami
- ISO III/B – Evidence a dokumentace movitého kulturního dědictví
- ISO III/D – Preventivní ochrana před nepříznivými vlivy prostředí

Dotační okruhy pro muzea a galerie⁹⁴

- Podpora projektů zaměřených na poskytování standardizovaných veřejných služeb muzeí/galerií
- Podpora projektů výchovně vzdělávacích aktivit v muzejnictví
- Podpora expozičních a výstavních projektů
- Akviziční fond
- Výkupy předmětů kulturní hodnoty mimořádného významu (ISO III/C)

Další zdroje finanční podpory

- Program NAKI na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity
- Evropské strukturální a investiční fondy a další programy přeshraniční a meziregionální spolupráce (INTERREG a p.)
- Fondy EHP a Norska (projekty zaměřené mj. na kulturní dědictví a spolupráci v kultuře)

Před podáním žádosti je nezbytné sledovat aktuální informace na webu Ministerstva kultury.⁹⁵

90 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/oblast-knihoven-cs-532>

91 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/oblast-knihoven-cs-532>

92 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/oblast-knihoven-cs-532>

93 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/integrovaný-systém-ochrany-movitého-kulturního-dědictví-cs-525>

94 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/granty-a-dotace-cs-352>

95 Dostupné z: <https://mk.gov.cz/dotační-řízení-cs-25>

PROFESNÍ ORGANIZACE A PORADNÍ ORGÁNY

ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s. (dále jen AMG)⁹⁶ je nezisková organizace sdružující muzejní instituce a osoby činné v oboru muzejnictví. Byla založena v roce 1990 a je organizována na územním a profesním principu: **krajské sekce** podle územněsprávního členění České republiky, oborové a odborné **komise** a regionální a oborová **kolegia**.

Členství v AMG je dobrovolné. Členy AMG se mohou stát muzea/galerie nebo jiné právnické osoby působící v muzejnictví, a to formou řádného členství. Členy AMG se rovněž mohou stát fyzické osoby jako individuální nebo čestní členové. O přijetí člena rozhoduje Senát AMG.

ASOCIACE MUZEÍ
A GALERIÍ ČR, Z. S.

Logo AMG

Z činnosti AMG

Adresář muzeí a galerií České republiky⁹⁷ obsahuje detailní záznamy o českých muzejních organizacích. Vyhledávání je založeno na geografickém členění a jednotlivých oborech činnosti. Adresář je pravidelně doplňován a aktualizován na základě podkladů z muzeí/galerií. Jeho součástí je též podrobná informace o knihovně v muzeu/galerii, kterou je možné odkazem propojit s Celostátním adresářem knihoven ČR.

Kalendářium akcí a výstav⁹⁸ je průběžně aktualizovaný přehled výstav a událostí pořádaných členskými muzei/galeriemi.

Z webu AMG

Festival muzejních nocí⁹⁹ vyhlašuje AMG od roku 2009. Národní zahájení festivalu se každý rok uskutečňuje ve spolupráci s Asociací krajů ČR a některým z krajů České republiky jako oficiální začátek téměř měsíc trvající akce. Přehled zapojených organizací je dostupný na www.muzejninoc.cz.

Národní soutěž muzeí Gloria musaealis¹⁰⁰ oceňuje významné počiny v oboru muzejnictví. Soutěž od roku 2002 vyhlašuje AMG spolu s Ministerstvem kultury a Českým výborem ICOM, z. s., ve třech hlavních kategoriích: Muzejní výstava roku, Muzejní publikace roku, Muzejní počin roku, dále je udělována Cena Českého výboru ICOM a Cena čestného výboru soutěže. Přehled soutěžních projektů je dostupný na www.gloriamusaealis.cz.

Muzea a 20. století¹⁰¹ je celoroční mediální kampaň zaměřená na tematicky profilované prezentace se specifickým zaměřením na témata z historie 20. století. Podstatou projektu je vzájemné provázání aktivit, jež k dané příležitosti muzejní instituce pořádají, posílení jejich sbírkotvorné činnosti v rámci dokumentace současnosti a zdůraznění jejich přínosu k výuce novodobých dějin. Přehled zapojených organizací je dostupný na www.muzea20stoleti.cz.

Muzeum a změna/The Museum and Change¹⁰² je cyklus mezinárodních konferencí, které pořádá AMG od roku 2002. Setkání pracovníků muzeí/galerií, pedagogů, studentů, zástupců dalších paměťových institucí i jejich zřizovatelů reaguje na celosvětový vývoj oboru a mění se podmínky pro každodenní muzejní praxi. Cílem je sdílet zkušenosti, vzájemně se inspirovat, představit nové strategie, trendy, pohledy a vize, umožnit srovnání rozličných názorů na fungování muzejní komunity a poskytnout prostor k diskuzi.

96 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/titulni>

97 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/adresar/>

98 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/calendarium/>

99 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/festival_muzejnich_noci/titulni

100 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/gloria_musaealis/titulni

101 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/muzea_a_20_stoleti/titulni

102 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/muzea_zmeny/uvod

Věstník AMG¹⁰³ je vydáván od roku 1991 jako dvouměsíčník. Časopis přináší zprávy z činnosti AMG, představuje aktivity a projekty muzeí/galerií působících v České republice i v zahraničí. Jednotlivá čísla jsou tematicky zaměřená, přičemž v některých byla věnována pozornost KMAG (2019)¹⁰⁴ a též vydavatelské činnosti muzeí a galerií (2025).¹⁰⁵

Členové Knihovnické komise AMG v Moravském zemském muzeu v Brně v roce 2024

Knihovnická komise AMG

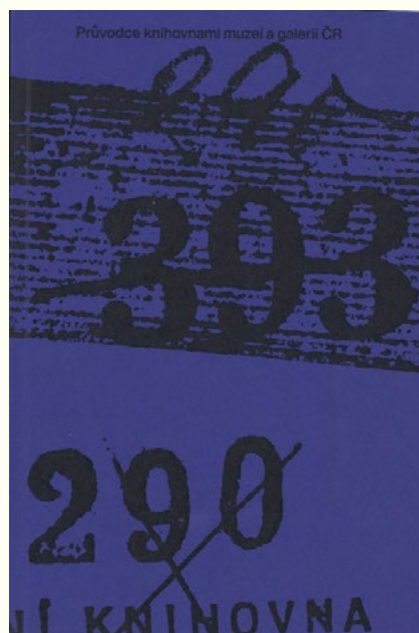
Knihovnická komise AMG¹⁰⁶ je dobrovolné sdružení členů AMG na základě společného profesního zájmu a zaměření. Současná podoba komise vznikala na základech budovaných od padesátých let 20. století, kdy byla při Ústřední knihovnické radě ČR (ÚKR) založena sekce muzejních knihoven a následně byla v zákoně o jednotné soustavě knihoven č. 53/1959 Sb. (knihovnický zákon) kodifikována samostatná síť muzejních knihoven. Knihovnická komise AMG (dále jen KK AMG) zajišťuje činnost a profesní růst KMAG sdružených v AMG.

KK AMG zastupuje pracovníky KMAG v Ústřední knihovnické radě ČR (poradní orgán ministra kultury), dále zastupuje AMG v rámci *Memoranda o vzájemné spolupráci v oblasti knihovnictví a informačních služeb*,¹⁰⁷ které bylo podepsáno v roce 2019 AMG, Sdružením knihoven ČR (SDRUK), Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a Asociací vysokoškolských knihoven ČR (AKVŠ).

Pro své členy organizuje KK AMG každoroční semináře.¹⁰⁸ Pod záštitou výboru komise jsou připravovány příspěvky z činnosti KMAG do odborných periodik jako je *Čtenář* a *Věstník AMG*. Informace o jednotlivých KMAG jsou dostupné v *Průvodci knihovnami muzeí a galerií*.¹⁰⁹

Informace o své činnosti zveřejňuje KK AMG na webu AMG v sekci Knihovnická komise AMG, kde je k dispozici i přihláška do komise.¹¹⁰ Do KK AMG se může přihlásit každý institucionální, individuální či čestný člen AMG. Komise pracuje na regionálním principu, ve výkonném výboru má každý kraj svého zástupce, na něhož se členové mohou obrátit. Větší instituce mají svého zástupce přímo ve výkonném výboru.

KK AMG rozvíjí spolupráci s centrálními portály, digitálními knihovnami a databázemi, seznamuje své členy s jejich činností a propojuje s nimi KMAG. Podobně je tomu i s odbornými a vědeckými projekty a celostátními akcemi, které souvisejí s činností KMAG, např. celostátní akce Týden knihoven nebo Březen – měsíc čtenářů, cyklus konferencí Knižní kultura 19. století, který pořádá ve tříletých intervalech Muzeum Jindřichohradecka za podpory Národního muzea a Památníku národního písemnictví – Muzea literatury nebo pardubický knižní veletrh Zámek plný knih.

Průvodce knihovnami muzeí a galerií
vydaný v roce 2022

103 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/vestnik-amg>

104 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/2019/Vestnik/2_19_web.pdf

105 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/2025/Vestnik/5_2025_komplet_mensi.pdf

106 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise-amg/knihovnicka-komise-amg>

107 Dostupné z: https://www.skipcr.cz/sites/default/files/documents/2021-08/memorandum_o_vzajemne_spolupraci.pdf

108 V roce 2025 bylo v KK AMG zapsáno 123 členů, z toho 104 řádných členů z 66 institucí a 19 individuálních členů.

109 Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/Pruvodce_knihovnami_muzei_galerii_CR_final.pdf

110 Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise-amg>

Cíle a strategie činnosti Knihovnické komise AMG v období 2025–2028

1. Postavení a rozvoj KMAG

- vytvářet reálný obraz KMAG s důrazem na rozsah, hodnotu a unikátnost fondů
- posilovat roli KMAG jako organizací, kde je důsledně uplatňován demokratický přístup k dostupným informacím
- soustavně upevňovat postavení knihoven uvnitř muzeí/galerií
- podporovat a rozšiřovat oblasti spolupráce s dalšími paměťovými institucemi formou společných projektů a odborných akcí
- aktivně se podílet na naplňování Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030

2. Spolupráce s profesními sdruženími

- zastupovat AMG na základě *Memoranda o vzájemné spolupráci v oblasti knihovnictví a informační činnosti* při spolupráci s Asociací knihoven vysokých škol, Sdružením knihoven ČR a Svazem knihovníků a informačních pracovníků
- podporovat a rozšiřovat oblasti spolupráce s dalšími profesními sdruženími včetně zahraničních

3. Spolupráce s MK ČR

- zastupovat KK AMG v poradních orgánech a komisích MK ČR včetně Ústřední knihovnické rady ČR
- podílet se na tvorbě oborových koncepčních materiálů a legislativy
- pozitivně ovlivňovat právní prostředí pro rozvoj a činnost KMAG

4. Vzdělávání knihovníků muzeí/galerií

- sledovat témata z oboru a implementovat je do praxe KMAG
- seznamovat členy s novinkami oboru na seminářích KK AMG
- informovat o dostupných odborných školeních a aktivitách v rámci systému celoživotního vzdělávání
- spolupracovat s oborovými školami

5. Činnost KMAG

- systematicky propagovat činnost KK AMG a významné projekty KMAG
- podporovat ochranu kulturního dědictví v oblasti knižní kultury
- prosazovat zpřístupnění dokumentů prostřednictvím digitálních knihoven
- podporovat edukační programy zaměřené na badatelské prostředí, kritické myšlení a ověřování informací
- podporovat vědeckovýzkumnou, výstavní a publikační činnost KMAG

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNICKÁ RADA ČR

Ústřední knihovnická rada ČR (dále jen ÚKR)¹¹¹ je poradní, iniciativní a koordinační orgán ministra kultury v oblasti knihovnictví a veřejných knihovnických a informačních služeb. Jejím cílem je podporovat rozvoj knihoven a knihovnických služeb v České republice a spolupracovat na koncepčních a legislativních otázkách ve prospěch celého knihovnického sektoru. Podle stanov a příkazu ministra kultury je ÚKR zřízena na základě knihovního zákona.

Pomáhá propojovat odbornou komunitu s rozhodovacími procesy ve státní správě. ÚKR má zásadní vliv na koncepční rozvoj knihoven v ČR, spolupracuje při tvorbě strategií, doporučení a programů, které ovlivňují fungování celé knihovnické sítě – od veřejných knihoven po specializované a odborné instituce.¹¹²

SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (dále jen SKIP)¹¹³ je dobrovolnou profesní a stavovskou organizací knihovníků a informačních pracovníků, která má spolkový charakter. SKIP sdružuje přes 2 100 členů a je organizován na teritoriálním principu. Má deset regionálních výborů. Po odborné linii zajišťují činnost sekce, kluby a komise.

Sekce SKIP

- Sekce veřejných knihoven
- Bezbariérové knihovny
- Sekce knihovníků – trenérů paměti
- Mladý SKIP
- Sekce 60+
- Sekce vzdělávání
- Zaměstnavatelská sekce

111 Dostupné z: <https://ukr.knihovna.cz/>

112 Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027.

Dostupné z: <https://ukr.knihovna.cz/konceptce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2021-2027/>

113 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/>

Projekty SKIP

- S knížkou do života (Bookstart) – česká varianta projektu Bookstart
- Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka – projekt na podporu dětského čtenářství
- Březen – měsíc čtenářů¹¹⁴ – celostátní kampaň zaměřená na propagaci knihoven a jejich služeb
- Týden knihoven¹¹⁵ – celostátní kampaň zaměřená na propagaci knihoven a jejich služeb
- Noc s Andersenem – každoroční akce, při které děti přespávají v knihovnách a dalších institucích
- Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě – celostátní konference, které se účastní odborníci z různých typů paměťových institucí

Knihovníci muzeí/galerií jsou individuálními členy SKIP, větší KMAG jsou též institucionálními členy. KMAG se zapojují do řady projektů SKIP, zejména v rámci akcí Týden knihoven a Březen – měsíc čtenářů, u nichž je možné zapojit se i aktivně prostřednictvím přihlášení konkrétní akce. Knihovníci KMAG se účastní též konference **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě**.

SDRUŽENÍ KNIHOVEN ČR

Sdružení knihoven ČR, z. s. (dále jen SDRUK)¹¹⁶ je spolek, jehož účelem je podpora demokracie zpřístupňováním kulturního bohatství a informačních zdrojů. SDRUK připravuje, vede a podílí se na mnoha projektech napříč českým knihovnictvím. Angažuje se výrazně v mezinárodních vztazích, v oblasti vzdělávání a digitálních knihoven. Členy SDRUK jsou krajské, městské, vědecké, univerzitní i odborné knihovny, které spolupracují na rozvoji českého knihovnictví. V roce 2025 měl SDRUK 93 členů.

SDRUK zřídil a vede devět odborných sekcí, které se věnují důležitým aspektům knihovnictví v České republice (i v zahraničí), sledují aktuální trendy, podílí se na projektech českého knihovnictví, moderují problematiku členským knihovnám. Na činnosti sekcí se podílí členské i nečlenské knihovny.

- Sekce pro akvizici
- Sekce pro bibliografii
- Sekce pro historické fondy
- Sekce pro informační vzdělávání uživatelů

- Sekce pro informační technologie
- Sekce pro městské knihovny
- Sekce pro PR a marketing
- Sekce pro regionální funkce
- Sekce pro služby

SDRUK pořádá jednou ročně celorepublikovou konferenci **Knihovny současnosti (KKS)**,¹¹⁷ která slouží jako platforma pro sdílení zkušeností, diskuzi o trendech (demokracie, digitalizace, AI, vzdělávání), výzvy a inovace v oblasti knihovnictví. Jejím cílem je posílit roli knihoven jako center informací, vzdělávání a komunitního života. Pravidelně také pořádá konferenci **Bibliotheca Antiqua**¹¹⁸ zaměřenou na historické knižní fondy.

ASOCIACE KNIHOVEN VYSOKÝCH ŠKOL ČESKÉ REPUBLIKY

Asociace knihoven vysokých škol České republiky, z. s. (dále jen AKVŠ ČR)¹¹⁹ je zapsaný spolek zastřešující knihovny vysokých škol v České republice.

Předmětem činnosti AKVŠ ČR je:

- podporovat výměnu názorů a zkušeností mezi vysokými školami, jejich knihovnami a dalšími subjekty, které se podílejí na získávání, zpracování a zpřístupňování informací pro potřeby vzdělávací a tvůrčí činnosti vysokých škol
- formulovat společná stanoviska a prosazovat společné zájmy svých členů v oblasti knihovnicko-informačních činností
- koordinovat činnost členů s cílem efektivního využívání informačních fondů, zdrojů a služeb
- organizovat vzdělávací akce zaměřené na rozvoj kompetencí zaměstnanců členů i širší odborné komunity

AKVŠ organizuje různé semináře, konference a odborné akce pro knihovníky vysokých škol, jako například odborné webináře a každoroční konferenci **Bibliotheca Academica**.¹²⁰

114 Dostupné z: <https://www.brezenmesicctenaru.cz/>

115 Dostupné z: <https://www.tydenknihoven.cz/>

116 Dostupné z: <https://sdruk.cz/o-nas/>

117 Dostupné z: <https://sdruk.cz/kks2025/>

118 Dostupné z: <https://kba.vkol.cz/>

119 Dostupné z: <https://www.akvs.cz/>

120 Dostupné z: <https://www.akvs.cz/akce/>

PORTÁLY, DATABÁZE, KONSORCIA A DIGITÁLNÍ KNIHOVNY

KMAG nabízí přístup do řady elektronických i licencovaných zdrojů. Cílem je poskytnout badatelům, kurátorům i široké veřejnosti co nejkomplexnější přístup k informacím souvisejícím s muzejními sbírkami a obory, kterými se muzeum/galerie zabývá.

MEZINÁRODNÍ DATABÁZE A PORTÁLY

- **Europeana**¹²¹ – portál, který umožňuje přístup k digitálním dokumentům evropského kulturního dědictví. Poskytuje nástroje a pravidla digitalizace a podporuje partnerství.
- **Manuscriptorium**¹²² – volně dostupná digitální knihovna provozovaná Národní knihovnou ČR, která pomocí propracovaných rešeršních nástrojů umožňuje snadný přístup k soustředěným informacím o historických fondech. Cílem projektu je zpřístupnit existující digitální obsah pomocí jednotných nástrojů tak, aby byl co nejlépe dostupný, a proto digitální knihovna agreguje dokumenty mnoha významných institucí nejen ze zemí Evropské Unie. Je součástí Europeana Cloud.¹²³
- **World Digital Library (WDL)**¹²⁴ – mezinárodní digitální knihovna provozovaná organizací UNESCO a Knihovnou Kongresu Spojených států

MULTIOBOROVÉ PLNOTEXTOVÉ A BIBLIOGRAFICKÉ DATABÁZE

- **JSTOR**¹²⁵ – plnotextová databáze vybraných odborných časopisů, často s kolekcemi zaměřenými na humanitní vědy.
- **EBSCO**¹²⁶ – multioborová databáze kombinující plnotextové články s bibliografickými záznamy.
- **ProQuest**¹²⁷ – multioborová plnotextová databáze.
- **Cambridge Journals Online**¹²⁸ – plnotextová kolekce recenzovaných vědeckých časopisů z různých oborů (humanitní, sociální, přírodní vědy, technika, medicína).

OBOROVÉ PORTÁLY A DATABÁZE

- **Knihovny.cz**¹²⁹ – portál poskytující jednotný přístup ke knihovním fondům, informačním zdrojům a službám knihoven v České republice
- **Souborný katalog ČR**¹³⁰ (CASLIN) – soustřeďuje údaje o dokumentech ve fondech českých knihoven a institucí, které do Souborného katalogu ČR přispívají katalogizačními záznamy nebo poskytují informace o odběru periodik
- **CES online**¹³¹ – centrální evidence sbírek muzejní povahy
- **eSbírký**¹³² – internetový portál k online zpřístupnění sbírkových předmětů
- **Artlib.eu**¹³³ – portál knihoven z oboru umění a architektury¹³⁴
- **Knihověda.cz**¹³⁵ – portál k dějinám české knižní kultury do roku 1800
- **BCBT**¹³⁶ – bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků do roku 1800
- **Provenio**¹³⁷ – databáze vlastníků historických a moderních knižních sbírek

121 Dostupné z: <https://www.europeana.eu/cs>

122 Dostupné z: <https://www.manuscriptorium.com/cs/>

123 Dostupné z: <https://pro.europeana.eu/project/europeana-cloud>

124 Dostupné z: <https://www.loc.gov/>

125 Dostupné z: <https://www.jstor.org/>

126 Dostupné z: <https://www.ebsco.com/>

127 Dostupné z: <https://www.proquest.com/>

128 Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core>

129 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/>

130 Dostupné z: <https://www.caslin.cz/>

131 Dostupné z: <https://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/ces-uvod/>

132 Dostupné z: <https://www.esbirky.cz/>

133 Dostupné z: <https://artlib.eu/>

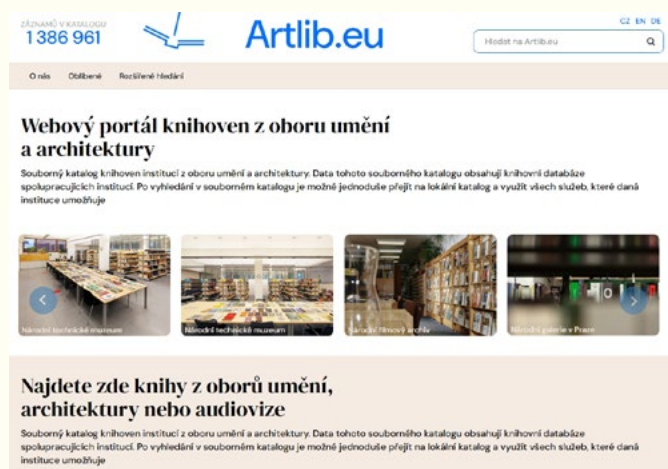
134 Dostupné z: <https://www.ifla.org/units/art-libraries/>

135 Dostupné z: <https://www.knihoveda.cz/>

136 Dostupné z: <https://bcbt.lib.cas.cz/#/>

137 Dostupné z: <https://www.provenio.cz/>

- **NUSK**¹³⁸ – databáze slepotiskové výzdoby knižních vazeb
- **Portál literárních muzeí**¹³⁹ – česká literární historie online
- **Špalíček**¹⁴⁰ – digitální knihovna kramářských tisků
- **Archiválie na dosah**¹⁴¹ – archivní fondy a sbírky

ARTLIB – portál knihoven z oboru architektury a umění

DIGITÁLNÍ KNIHOVNY

- **Česká digitální knihovna (ČDK)**¹⁴² – národní portál, který slouží jako jednotné rozhraní k prohledávání digitalizovaných dokumentů z různých českých knihoven, jako jsou knihy, noviny, časopisy a mapy, přičemž obsah je centralizován a spravován v systému Kramerius.
- **Díla nedostupná na trhu (DNNT)**¹⁴³ – jsou digitalizované české knihy a časopisy staršího data vydání (knihy >20 let, periodika >10 let), které jsou stále chráněny autorským zákonem, ale nelze je koupit v běžné distribuci; registrování čtenářů knihoven je mohou číst online přes Českou digitální knihovnu, nebo jiné zapojené digitální knihovny.

- **Digitální knihovna**¹⁴⁴ – portál obsahuje přehled digitálních knihoven provozovaných v systému Kramerius.
- **Webarchiv**¹⁴⁵ – digitální knihovna českého webu.
- **Registr digitalizace**¹⁴⁶ – národní registr digitalizovaných dokumentů.
- **Národní digitální knihovna**¹⁴⁷ – digitální knihovna NK ČR.

DIGITÁLNÍ KNIHOVNY PROVOZOVANÉ KMAĞ

Digitalizace v knihovnách podléhá řadě kroků, které jsou blíže specifikovány na stránkách Souborného katalogu ČR.¹⁴⁸ Vyžaduje ověření, zda již titul není digitalizován a následný zápis titulu do Registru digitalizace¹⁴⁹ a přidělení čísla ČNB jako identifikátoru produkce z území ČR.¹⁵⁰

- Digitální knihovna Knihovny Národního muzea
- Digitální knihovna Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského
- Digitální knihovna Uměleckoprůmyslového muzea v Praze
- Digitální knihovna Západočeského muzea v Plzni
- Digitální knihovna Židovského muzea v Praze
- Digitální knihovna Muzea Jindřichohradecka

Loga DNNT, Knihovny.cz, ČDK

138 Dostupné z: <https://nusk.upce.cz/>

139 Dostupné z: <https://www.literarnimuzea.cz/>

140 Dostupné z: <https://www.spalicek.net/>

141 Dostupné z: <https://www.nacr.cz/predarchivni-pece/archivalie-na-dosah>

142 Dostupné z: <https://ceskadigitalniknihovna.cz/>

143 Dostupné z: <https://dnnt.cz/>

144 Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/>

145 Dostupné z: <https://www.webarchiv.cz/cs/>

146 Dostupné z: <https://registrdigitalizace.cz/rdcz/home>

147 Dostupné z: <https://www.ndk.cz/>

148 Dostupné z: <https://www.caslin.cz/caslin/spoluprace/služby-souborného-katalogu-cr/jak-spravne-postupovat-nez-zacne-knihovna-digitalizovat-dokument>

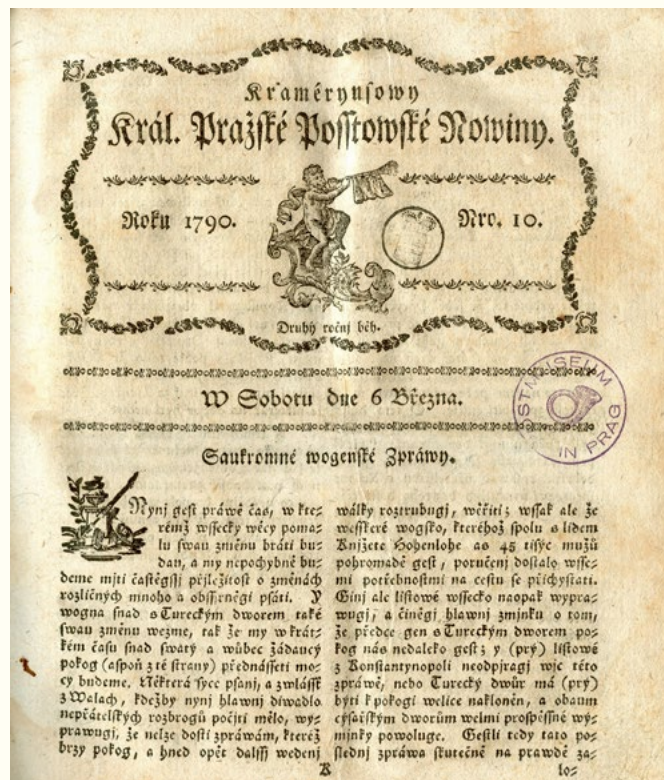
149 Dostupné z: <https://registrdigitalizace.cz/home>

150 Dostupné z: <https://www.caslin.cz/caslin/spoluprace/jak-prispivat-do-sk-cr/spoluprace-se-sk-cr/aktualizace-udaju-o-digitalizaci-dokumentu-pomoci-on-line-formulare>

KMAG by měly být aktivní součástí oborových portálů a databází, které propojují specializované fondy paměťových institucí s odbornou i širokou veřejností. Zapojení do těchto systémů podporuje standardizaci knihovnických postupů, meziinstitucionální spolupráci a dlouhodobou ochranu kulturního dědictví. Významné je zejména zapojení do portálu Knihovny.cz, České digitální knihovny a Děd nedostupných na trhu.

BIBLIOGRAFICKÉ A CITAČNÍ DATABÁZE

- **Web of Science** – globální bibliografická a citační databáze pro vědecký výzkum
- **Scopus** – rozsáhlá bibliografická a citační databáze
- **Ulrich's Periodicals Directory** – bibliografická databáze časopisů s detailními informacemi o tištěných i elektronických titulech

Kramerynsowý Král. Pražské Poštowské Nowiny z roku 1790

Památník národního písemnictví – Muzeum literatury

JAK SE NEZTRATIT

Spolupracujte

- sdílejte své nápady a příklady dobré praxe
- odhalujte skrytý potenciál vaší knihovny
- digitalizujte své fondy

Naučte se

- připojte se na různé informační platformy
- získávejte nejnovější informace z oblasti vzdělávání a vývoje oboru
- přihlaste se do portálu Knihovny.cz, DNNT a České digitální knihovny nebo s nimi seznamujte své badatele

Najděte si partnery

- vyměňujte si nápady a využívejte možnosti pro síťování s jednotlivci a organizacemi
- inspirujte se doma i v zahraničí
- využívejte program Erasmus+

Vzdělávejte se

- buďte v kontaktu s komunitou odborného vzdělávání
- rozšiřujte si své znalosti

Přispívejte

- do odborných periodik
- do souborných katalogů

Zapojte se aktivně

- do celostátních i mezinárodních portálů a databází

PŘÍLOHY

Druh fondu	Smišené knihovní sbírky	Černobílé fotomateriály	Barevné fotomateriály
Teplota (přijatelná) [kolísání]	18±2 °C. (do 25 °C) .[do 2 °C/24 h.]	16±2 °C. (do 21 °C) .[do 1,5 °C/24 h.]	5±1 °C. (do 7 °C) .[do 1,5 °C/24 h.]
Relativní vlhkost (přijatelná) [kolísání]	50±5 % (40–60 %) [do 5 %/24 h]	30±5 % (20–50 %) [do 5 %/24 h]	30±5 % (20–50 %) [do 5 %/24 h]
Proudění vzduchu	do 0,5 m/s	do 0,5 m/s	do 0,5 m/s
Intenzita osvětlení [krátkodobě]	do 50 lx [do 2 500 lx]	do 50 lx [do 2 500 lx]	do 50 lx [do 2 500 lx]
Intenzita UV-záření	do 75 m W/lm	do 75 m W/lm	do 75 m W/lm
Roční osvit	do 200 000 lx.h	do 200 000 lx.h	do 200 000 lx.h
Prašnost	do 50 m g/m ³	do 50 m g/m ³	do 50 m g/m ³
NO _x	do 10 m g/m ³	do 10 m g/m ³	do 10 m g/m ³
SO ₂	do 10 m g/m ³	do 10 m g/m ³	do 10 m g/m ³
CO ₂	do 4,5 mg/m ³	do 4,5 mg/m ³	do 4,5 mg/m ³
Ozón	do 4,5 m g/m ³	do 4,5 m g/m ³	do 4,5 m g/m ³

Tab. 1 Doporučené hodnoty klimatu pro uložení smišených fondů

VI. KNIHOVNY MUZEÍ A GALERIÍ

Evidenční číslo knihoven evidovaných dle knihovního zákona č. 257/2001 Sb.	
--	--

a		C. ř.	Celkem
		1	2
Počet knihoven		0601	
z toho	přístupných veřejnosti ¹³	0602	
Počet knihovních jednotek		0603	
Roční přírůstek v knihovních jednotkách		0604	
Počet evidovaných návštěv knihovny ve sledovaném roce		0605	
z toho	zaměstnanců muzea a galerie	0606	
Počet registrovaných uživatelů knihovny		0607	
Počet výpůjček celkem		0608	
z toho	absenčních výpůjček	0609	
Počet svazků půjčených jiným knihovnám (MVS)		0610	
Počet svazků půjčených jinými knihovnami (MVS)		0611	
Výdaje na knižní fond v tis. Kč		0612	
Počet zaměstnanců knihovny (přepočtený stav)		0613	
z toho	odborných knihovníků	0614	
Počet dobrovolných pracovníků		0615	
Počet hodin odpracovaných dobrovolníky ročně		0616	
Kontrolní součet (ř. 0601 až 0616)		0659	

Část statistického výkazu
určená KMAG

Dostupné z:
<https://ipk.nkp.cz/docs/denik-knihovny-na-rok-2026>

SEZNAM ZKRATEK

AKVŠ	Asociace knihoven vysokých škol České republiky, z. s.
AMG	Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s.
ČDK	Česká digitální knihovna
DNNT	Díla nedostupná na trhu
ICOM	International Council of Museums (Mezinárodní rada muzeí)
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions (Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí)
KK AMG	Knihovnická komise AMG
KMAG	knihovna v muzeu nebo v galerii
MK ČR	Ministerstvo kultury
NK ČR	Národní knihovna ČR
SDRUK	Sdružení knihoven ČR, z. s.
SK ČR	Souborný katalog ČR
SKIP	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
TMB	Technické muzeum v Brně
ÚKR	Ústřední knihovnická rada ČR

LITERATURA

- BĚHALOVÁ, Štěpánka. *200 let muzeí v Čechách a na Moravě = 200 let existence muzejních knihoven*. Duha, 32, 2018, č. 4, s. 5–7.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka. *Knihovny muzeí a galerií v České republice*. Čtenář, 66, 2014, č. 9, s. 312–315.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka. *Muzejní knihovny současnosti a budoucnosti a uchování významných odkazů osobností*. In: Karel Jaromír Erben a úloha paměťových institucí v historických proměnách. Semily, Turnov, 2011, s. 313–322. ISBN 978-80-86254-24-1.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka. *Z historie knihoven muzeí a galerií*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 4–5.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka. *Periodika a ucelené ediční řady v muzeích*. Věstník AMG, 2025, č. 5, s. 12–13.
- BĚHALOVÁ, Štěpánka – PETRUŽELKOVÁ, Alena – VLASÁKOVÁ, Monika (eds.). *Průvodce knihovnami muzeí a galerií ČR*. Praha: Památník národního písemnictví, Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea, [2022]. ISBN 978-80-87376-95-9. Online.
Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/Pruvodce_knihovnami_muzei_galerii_CR_final.pdf.
- ČERNÝ, Michal. *Informační gramotnost*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-5195-0.
- DILHOFOVÁ, Adéla – KRATOCHVÍLOVÁ, Monika – LIDMILA, Jan. *Příručka pro knihovníky veřejných knihoven*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2013. ISBN 978-80-7051-199-2. Online.
Dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/souboryMzk/pdf/mzk-prirucka_pro_knihovniky.pdf.
- DIVÍNOVÁ, Daniela – DOSTÁLOVÁ, Lenka – KOTISOVÁ, Jitka – PAZDEROVÁ, Šárka – RICHTER, Vít (eds.) *Jak řídit knihovnu: příručka pro začínající vedoucí – ředitele knihoven*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2021. ISBN 978-80-7050-748-3. Online. Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/start>.
- ĎUROVIČ, Michal. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-383-6.
- FOLTÝN, TOMÁŠ. *Trvalé uchování tradičních knihovních dokumentů*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 8–9.
- KODERA, Pavel. *Obohacení muzejní knihovny*. In: Vlastivědný sborník: čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska, 2022, sv. 32, s. 5. ISSN 1801-0032. Online.
Dostupné z: <https://www.marianskatynice.cz/nabizime/vlastivedny-sbornik-1/2022/>.
- KOONTZ, Christie – GUBBIN, Barbara (eds.). *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA. 2., zcela přeprac. vyd.* Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2012. ISBN 978-80-7050-612-7. Online.
Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/IFLA/sluzby-verejnych-knihoven-smernice-ifla-.pdf>.
- KRČÁL, Martin. *Knihovnické systémy a standardy: 04 – Knihovní systémy v ČR*. Brno, 2014. Online.
Dostupné z: <https://is.muni.cz/auth/el/1421/podzim2014/VIKBA10/um/kss04-knihovni-systemy.pptx>.
- KRČÁL, Martin – KOVÁŘOVÁ, Pavla (eds.). *Knihovnické fondy, procesy a služby*. 2. vydání. Brno: [Martin Krčál], 2024. ISBN 978-80-88230-01-4.
- LANGEROVÁ, Johana. *Ilustrovaný slovník knihařské terminologie a termínů používaných v restaurování: anglicko-český, česko-anglický*. Praha: Národní archiv, 2015. ISBN 978-80-7469-011-2.
- MACHÁČKOVÁ, Lucie – SEMRÁDOVÁ, Eva – RICHTER, Vít – ŠEDÁ, Marie. *Statistika knihoven: příručka pro práci se statistikou ve veřejných knihovnách*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2024. ISBN 978-80-7050-821-3.

- MAZÁČOVÁ, Pavlína. *Rozvoj kompetencí učícího knihovníka: výzkumy – kurikulum – gramotnosti*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2023. ISBN 978-80-7050-783-4.
- MAZÁČOVÁ, Pavlína. *Učící knihovnice, učící knihovník: od přípravy k evaluaci vzdělávacího programu*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2024. ISBN 978-80-7050-820-6.
- NÝVLTOVÁ, Ivana. *Muzejní knihovny Královéhradeckého kraje*. In: U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje, 2011, č. 21, s. 15-18. ISSN 0862-9366. Online.
Dostupné z: https://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20110213.pdf.
- PETRUŽELKOVÁ, Alena. *Budoucnost muzejních knihoven*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 10.
- PETRUŽELKOVÁ, Alena. *Manuál pro správce knižní sbírky*. Praha: Památník národního písemnictví, 2024. ISBN 978-80-88503-31-6.
- RICHTER, Vít. *Ústřední knihovnická rada a muzejní knihovny*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 7.
- SKUČKOVÁ, Blanka. *Spolupráce muzejních knihoven s MK ČR*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 5-6.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Souborný katalog a knihovny muzeí a galerií*. Věstník AMG, 2019, č. 2, s. 9.
- ŠČERBA, Richard. *Personalistika v knihovnách: příručka pro personální práci*. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2022. ISBN 978-80-7050-772-8. Online.
Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/personalistika/start>.
- ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2006. ISBN 80-7277-312-7.
- ŽALMAN, Jiří – JIRÁSEK, Pavel. *Příručka muzejníková. I, Tvorba, evidence, inventarizace a bezpečnost sbírek v muzeích a galeriích. 2., upr. vyd.* Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-41-9.

Koncepce a metodiky

BENEŠOVÁ, Ludmila – ŠTOROVÁ, Jana. *Katalogizace zvukových dokumentů: příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21*. Praha: Národní knihovna ČR, 2006. ISBN 80-7050-480-3.

DROBNÝ, Tomáš – VYKOUPILOVÁ, Pavla – PETRUŽELKOVÁ, Alena – SEDLICKÁ, Hana. *Metodika edukace v literárních muzeích*. Brno, Praha: Moravské zemské muzeum, Památník národního písemnictví, 2018. ISBN 978-80-87376-51-5.

HÁJEK, Pavel a kol. *Metodika preventivní péče o historické knihovní fondy ve specifických podmínkách památkových objektů ve správě NPÚ*. Praha: Národní památkový ústav, 2015.

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030. Online. Praha: Národní knihovna ČR, 2020. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027>.

Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků. Online. Praha: Národní knihovna ČR, 2016. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/celozivotni-vzdelavani/koncepce-czv-pdf>.

LICHTENBERGOVÁ, Edita – BALÍKOVÁ, Marie – BENEŠOVÁ, Ludmila – PŘIBYLOVÁ, Jarmila – SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21 – tištěné a elektronické monografie – katalogizace na úrovni minimálního/doporučeného záznamu*. Praha: Národní knihovna ČR, 2014, aktualizace prosinec 2024. Online. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/kp/katalogizacni-pravidla-rda-metodiky-istruckce-atd/katalogizace-podle-rda-ve-formatu-marc-21-tistene-a-elektronicke-monografie-katalogizace-na-urovni-minimalniho-doporuceneho-zaznamu-rijen-2023-pdf-1.74-mb>.

Manifest IFLA a UNESCO o veřejných knihovnách 2022. Online. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/mezinarodni-doporuceni/Manifest_UNESCO.htm.

Preventivní péče o předměty kulturní povahy v expozicích, depozitářích a zpřístupněných autentických interiérech. Praha: Národní památkový ústav, 2017.

Standard pro postupy rekonstrukce knihoven. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení doporučených postupů a parametrů pro optimální průběh rekonstrukce v knihovnách zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi do 40 tisíc obyvatel. Praha: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2021. ISBN 978-80-7050-749-0.

ŠÍPEK, Richard – HÁJEK, Pavel – MAŠEK, Petr – PALÍČKOVÁ, Tereza. *Metodika průzkumu, revize a pasportizace historického knihovního fondu*. Online. Praha: Národní památkový ústav, Národní muzeum, Národní knihovna ČR, 2023. Dostupné z: <https://emuzeum.cz/muzeologie-a-metodika/texty/metodiky/metodika-pruzkumu-revize-a-pasportizace-historickeho-knihovniho-fondu>.

VÁVROVÁ, Petra – SOUČKOVÁ, Magda. *Konzervování a restaurování novodobých knihovních fondů*. Národní knihovna ČR, 2017. ISBN 978-80-7050-696-7.

VÁVROVÁ, Petra – NEORALOVÁ, Jitka – HŘEBECKÁ, Dana – POLIŠENSKÝ, Jiří – KOCOUREK, Pavel et al. *Metodika průzkumu fyzického stavu novodobých knihovních fondů*. Praha: Památník národního písemnictví, 2018. ISBN 978-80-87376-45-4.

VÁVROVÁ, Petra – NEORALOVÁ, Jitka – MRAČKOVÁ, Lucie – KAŠŤÁKOVÁ, Tereza. *Příprava novodobých knihovních fondů na hromadné odkyselování a kontrola kvality odkyselení – kritéria výběru a proces zpracování*. Praha: Národní knihovna ČR – Odbor ochrany knihovních fondů, 2019. ISBN 978-80-87376-60-7.

Knihovna v muzeu a v galerii

Příručka pro pracovníky knihoven muzeí a galerií

Štěpánka Běhalová, Alena Petruželková, Marie Šedá

Spolupráce na textech: Iveta Mátlová, Pavlína Mazáčová,
Vít Richter, Blanka Skučková, Monika Vlasáková

Fotografie laskavě poskytly tyto instituce: Archiv Knihovnické komise AMG, Husitské muzeum v Táboře, Moravská galerie v Brně, Moravské zemské muzeum, Muzeum Jindřichohradecka, Národní muzeum, Památník národního písemnictví – Muzeum literatury, Severočeské muzeum v Liberci, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Východočeské muzeum v Pardubicích.

Fotografie jsou zveřejněny s dodržáním nařízení GDPR.

Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut

1. vydání

Praha 2026

e-mail: vit.richter@nkp.cz

NK